

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII^{то} обикновено Народно събрание

Четвърта извънредна сесия

39. заседание

София, понеделникъ, 24 февруарий 1919 година.

(Открито отъ подпрѣдседателя д-ръ И. Момчиловъ въ 4 ч. и 10 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Отъ 243 народни прѣдставители сж се разписали 159. Има на лице нуждното число.

Обявявамъ засѣданието за открито.

(По списъкъ отсѣдствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители Мехмедъ Джелалъ Абединъ, Никола Алтимирски, Герги п. Анастасовъ, Константинъ Апостоловъ, Никола Атанасовъ, Салимъ Ахмедовъ, Иванъ Багаровъ, Александъръ Ботевъ, Панко Вангеловъ, Григоръ Василевъ, Иванъ Велчевъ, Илия Вълчевъ, Атанасъ Германски, Иванъ Гершовъ, д-ръ Александъръ Гиргиновъ, Георги Голевъ, Юрданъ Дечевъ, д-ръ Димитъръ Димитровъ, Гочо Димовъ, Василъ Димчевъ, Тодоръ Димчевъ, Станчо Доневъ, Константинъ Досевъ, Бешко Дуновъ, х. Юсуфъ Ибраимовъ, Иванъ х. Ивановъ, Сотиръ Календеровъ, Никола Калчевъ, Миле Каралеевъ, Василъ Карапанджовъ, Мехмедъ Кемалъ, Герги Кирковъ, Илия Кирковъ, Радой Козаровъ, Андрей Коновъ, Иванъ Костовъ, Иванъ М. Костовъ, Янко Куцаровъ, Ангелъ Куудалевъ, Димо Кьорчевъ, Стефанъ Лилковъ, Коста Лудчевъ, Александъръ Малиновъ, Стефанъ Манасовъ, Александъръ Механджийски, Хафузъ Сали Мехмедовъ, Тодоръ Митевъ, д-ръ Василъ Михалчевъ, Станчо Момчевъ, Данаилъ Моневъ, Никола Наумовъ, Велю Недѣлковъ, д-ръ Юрданъ Нейовъ, Адамъ Нейчевъ, д-ръ Василъ Нейчевъ, Никола Ненчовъ, Тодоръ Ноевъ, Тодоръ Петровъ, Венедиктъ Поповъ, Георги Поповъ, Стефанъ Поповъ, Георги Поцковъ, Христо Радойковъ, Александъръ Радоловъ, д-ръ Еню Разпоповъ, д-ръ Василъ Радославовъ, Юрданъ Рашевъ, Аврамъ Свиначовъ, Иванъ Симеоновъ, д-ръ Никола Стойчевъ, Пою Табаковъ, Михаилъ Такевъ, Дечо Теневъ, Якимъ Ушевъ, Исмаилъ Хакъ бей, Хашимъ бей, Никола Хитровъ, Ненко Храмовъ, Александъръ Христовъ, Иванъ Цановъ, Стоянъ Чешмеджиевъ, Атанасъ Черневъ, Никола Шишковъ, х. Махмудъ Шукриевъ).

Съобщавамъ на Народното събрание, че бургазкия народенъ прѣдставитель г. Димитъръ Джанкардашлийски е подаль заявление за отпускъ, въ което казва: (Чете) „Поради болестъ въ сѣмейството ми бѣхъ принуденъ да отсѣдствувамъ отъ засѣданието на Събранието отъ 11 февруарий до 17 сѣщи т. г. Моля ходатайството Ви прѣдъ народното прѣдставителство тия ми отсѣдствени дни да се считатъ прѣкарани въ отпускъ“.

Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Русенския народенъ прѣдставитель г. Адамъ Нейчевъ съ заявление моли да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ по домашни и болезнени причини. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Русенския народенъ прѣдставитель г. Иванъ х. Ивановъ по важни домашни причини моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ, начиная отъ 24 до 28 включително т. м. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Плѣвенския народенъ прѣдставитель г. Панайотъ Чорбаджиевъ съ заявление за отпускъ казва: (Чете) „По причина на лошото врѣме и нѣмане пжтъ отъ Никополъ до гара Сомовитъ, както това Ви се събщи съ телеграма отъ никополски околийски началникъ, и заболѣване на жена ми отсѣдствувахъ 10 дни, поради което моля ходатайството Ви прѣдъ Народното събрание това ми отсѣдствие да се счита въ отпускъ, начиная отъ 12 того до 22 того включително. Прилагамъ надлежно медицинско свидѣтелство“.

Които сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ 10-дневенъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Русенския народенъ прѣдставитель г. Александъръ Радоловъ моли да му се разрѣши отпускъ отъ 21 до 25 февруарий. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Старозагорския народенъ прѣдставитель г. д-ръ Еню Разпоповъ въ заявлението си за отпускъ казва: (Чете) „Понеже заболѣхъ, моля нареждането Ви да ми се разрѣши 15-дневенъ отпускъ, считанъ отъ днесъ, 19 февруарий т. г.“ Прѣдставя и медицинско свидѣтелство. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Пловдивския народенъ прѣдставитель г. К. Лилковъ, по причина заболѣване въ сѣмейството му, иска да му се разрѣши 8-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Старозагорския народенъ прѣдставитель г. Иванъ Костовъ по важни домашни причини иска 4-дневенъ отпускъ, начиная отъ 24 т. м. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Варненския народенъ прѣдставитель г. Константинъ Торлаковъ моли да му се смѣта врѣмето отъ 12 до 17 т. м., прѣзъ което е отсѣдствувалъ, като прѣкарано въ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Ломския народенъ прѣдставитель г. Тодоръ Митовъ иска телеграфически по причина на заболѣване да му се продължи отпускътъ съ още една седмица. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Врачанския народенъ прѣдставитель г. Иванъ Цановъ по важни домашни причини моли да му се разрѣши

15-дневен отпускъ, считанъ отъ 24 того. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Народниятъ прѣдставителъ г. Станчо Доневи моли да му се разрѣши отпускъ отъ 12 до 22 т. м. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

И народниятъ прѣдставителъ г. Константинъ Досевъ моли да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ по сѣмейни причини, начиная отъ 25 т. м. Които сж съгласни, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Постѣпило е отъ ксантійския народенъ прѣдставителъ г. Щерю Атанасовъ питане до г. министра на вжтрѣшнитѣ работи относително работитѣ на ксантійския околийски началникъ. Това питане ще се прати до надлежния министъръ съ молба да даде отговоръ.

Постѣпило е законодателно прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Борисъ Вазовъ за измѣнение на чл. 65 отъ избирателния законъ. Това прѣдложение е надлежно подписано, ще бѣде отпечатано, раздадено на г. г. народнитѣ прѣдставители и поставено на дневенъ редъ.

Постѣпило е отъ Министерството на финанситѣ проекто-прѣдложение за одобряване нарежданията на Министерството на финанситѣ относително раздаването по оцѣнка добитѣкъ и прѣвозни срдѣства на демобилизиранитѣ войници-земледѣлци инвалиди, запасни офицери-земледѣлци, колари и файтонджии.

Сжщо отъ Министерството на финанситѣ, отдѣление за общинскитѣ налози, законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за общинскитѣ налози.

И тѣзи законопроекти ще бѣдатъ раздадени на г. г. народнитѣ прѣдставители и поставени на дневенъ редъ.

Г. министърътъ на войната ще отговори на питането на г. Януловъ.

Г. Димитровъ: За мината „Перникъ“ има питане, на което г. министърътъ ще трѣбва да отговори.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не съмъ получилъ това питане.

Г. Димитровъ: Какъ може да не сте го получили? 3 дена има отъ какъ е пратено. Завчера въ послѣдното заседание казахме, че питането е внесено и Вие трѣбваше да го получите досега.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Димитровъ! Азъ питане за мината „Перникъ“ не съмъ получилъ.

Г. Димитровъ: Г. прѣдседателю! Защо не е дадено питането на г. министра отъ петѣкъ насамъ?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Питането е пратено.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ го чакамъ съ нетѣргливие.

Г. Димитровъ: Изглежда, че не го чакате, защото прѣслѣдвате работницитѣ, защото създавате насилия, за които тепърва ще има да отговаряте Вие.

Министъръ А. Ляпчевъ: Пазете си езика Вие, защото не зная кой ще има да отговаря.

Г. Димитровъ: Ще отговаряте твърдѣ силно за това. Вие унищожавате производството въ мината съ гоненето на работницитѣ.

А. Цанковъ: (Къмъ Г. Димитровъ) Безобразници такива! Безчестници! (Глъчка)

Х. Кабакчиевъ: Азъ чакамъ, г. прѣдседателю, два мѣсеца да ми се отговори на двѣ питання отъ г. министра на желѣзницитѣ и почитѣ и отъ г. министра на труда.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Илия Януловъ да развие питането си.

И. Януловъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ настѣпването на пролѣтътъ вие знаете, че работата се засилва въ селата и, заедно съ това, нуждата отъ завръщането на плѣнницитѣ все повече и повече расте. Вънъ отъ това, въ положение съмъ да зная, въ какеството ми на прѣдставителъ на Централния хигиенически съвѣтъ, че положението на плѣнницитѣ въ санитарно отношение е свършено лошо. Не желая да кажа, че положението на войскитѣ на съгласението е много по-добро, но, въобще, съ развитието на петнистия тифъ, на маларията и пр., трѣбва да заявя, че положението на плѣнницитѣ все

повече и повече се влошава. Заради туй запитвамъ за санитарното положение на плѣнницитѣ. Въ сжщото врѣме запитвамъ и за всички мѣрки, взети въобще за докарване на плѣнницитѣ въ България. Защото, ще повторя, съ настѣпването на пролѣтътъ работата въ селата се засилва и възможностъ, слѣдователно, за влагането на плѣнницитѣ въ тая работа ще трѣбва все повече и повече да се създава. Заради това ще помоля г. министра да ми отговори на поставенитѣ въпроси.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Питането на народния прѣдставителъ г. Януловъ съдържа три въпроса: (Чете)

„Взети ли сж мѣрки за сносното прѣнасяне на войницитѣ отъ плѣненитѣ дивизии? Направена ли е анкета по оплакванието на нѣкои отъ тѣхъ, че, идящи за България, били държани въ тоя студъ по 36 часа въ открити вагони голи и боси?“

По първия въпросъ, който ви прочетохъ, има да кажа слѣдното. Прѣнасянето на плѣненитѣ войници отъ началото на януарий насамъ върви главно по двѣ, ще кажа, по три направления. Единъ сегизъ-тогизъ идватъ отъ Солунъ по море до Деде-Агачъ, други отъ Солунъ по нормалната желѣзница прѣзъ Ксанти за тукъ и трети по тѣсноколейната линия по течението на Струма—Радомиръ—София. Онѣзи, които идатъ по море и по нормалната линия, за тѣхъ досежно прѣнасянето имъ нѣма какво да се каже — тѣ пжтуватъ сносно. Но ония, които идватъ по тѣсноколейната линия, понеже вагонитѣ обикновено сж открити и врѣмето бѣше напоследѣкъ извънредно неприятно, поради снѣгъ, студъ, дѣждъ, естествено е, че тѣхното пжтуване бѣше свързано съ доста голѣми неприятности. Но възможното и за тѣхъ се прави, като по пжта се нареждатъ, въ особености напоследѣкъ, нѣколко питателни пунктове, дѣто да могатъ да добиватъ и топла храна; както се добива такава въ гара генералъ Тодоровъ, тѣй сжщо и закуски съ топълъ чай да могатъ да добиватъ на още 2—3 пункта. Това се върши досежно улеснението на ония, които сж добили разрѣшение да си дойдатъ.

Вториятъ пунктъ отъ питането е: (Чете) „Направени ли сж постѣпки за подобрене санитарното положение, въ което се намиратъ?“ Това, навѣрно, се отнася до тамъ. Положението на нашитѣ плѣнници, които се намиратъ въ съюзницитѣ на съгласението, споредъ единъ рапортъ отъ 8 т. м., приблизително е слѣдното. На първо мѣсто, плѣнницитѣ, които се намиратъ у италианцитѣ. Тѣ сж около 7.500 войника и 152 офицера. Най-голѣмата частъ се намира въ едно село, южно отъ Битоля, Хасанъ-Оба, дѣто има около 1.200 войници и 50 офицери. Останалитѣ се намиратъ въ Солунъ и по други градове изъ Македония. При всичката любезностъ и готовностъ отъ страна на италианскитѣ военни власти да се услужи на тия нещастници, тѣ, може да се каже, сж въ едно най-тягостно положение по простата причина, че самитѣ италиански войски не сж улеснени за себе си, а още по-малко за ония, които сж въ плѣнъ у тѣхъ.

У англичанитѣ има около 7.400 души войници и 60 младши офицери. Тѣ сж прѣснати въ слѣднитѣ мѣста: около Кавала 4.300 души, Сѣресь и Орлякъ — 500, Гювезна — 600, Деликрамъ — 600, Дудуларъ — 1.000, въ самия Солунъ — около 400. Тѣ сж много добрѣ поставени, много добрѣ сж гледани. Снабдени сж съ храна и съ всичко друго, отъ каквото иматъ нужда. Разбира се, обаче, че и тѣ сж въ положението на плѣнници. У французитѣ, у които се намиратъ най-много плѣнници, положението на послѣднитѣ е задоволително. Въ нѣкои участъци, въ нѣкои лагери, както е Суровичъ, положението на плѣнницитѣ, по свѣдѣния, е много добро.

П. Лисевъ: Колко сж, г. министре? Кажете цифритѣ?

Министъръ А. Ляпчевъ: Ще кажа. Французитѣ иматъ осемъ плѣннически лагери за нашитѣ плѣнници. Първо, въ Солунъ, въ лагера Микра — 40 офицери и 3.800 войници, въ болницата Кара-Бурунъ — 20 офицери и 800 войника, въ санитарния лагеръ — 2 офицери и 1.000 войника, въ аеропланний паркъ — 2 офицери и 400 войника, въ артилерийския паркъ — 400 войника, въ гара Орианто — 1 офицеръ и 200 войника, въ лагера Жонксонъ — дѣто се съединява скопската линия съ онази, която отива отъ Солунъ за Деде-Агачъ — 20 офицери и 2.700 войника, въ разни

камионни отдели и други — 300 войника. Въобще въ Солун към 8 февруарий е имало всичко 85 офицери и 9.600 войника.

Въ с. Вертекоп — то е края на Солунското поле под височините при гр. Воден — се намира санитарният персонал на полковия лекар на 6 пехотен полк, санитарният подполковник д-ръ К. Илиев: двама доктори и 155 войника — персоналът и болни войници. Там се намира и първа интендантска рота, употребена за приготовленияе на хляб за пленниците, състояща се от 103 войници.

Третият лагер е въ Суровичево, южно от Битоля. Там се намират 443 офицери и 3.706 войника от разни части. Тъ сж въ едно от най-сносните — каквито могат да бъдат въобще — положения за пленниците. Не сж оградени съ никакви телени мрежи и им се разрешава да отиват въ околностите да си купуват каквото им е потребно.

Четвъртият лагер е въ с. Баница. Там се намират една сборна команда от 200 души войници работници и една болница съ един наш лекар. Това с. Баница се намира надъ Суровичево, тоже южно от Битоля.

Въ лагера при гара Флорина се намират около 80 младши офицери от разни части и една сборна работническа команда от 200 души войници.

Въ лагера Гросети — тя е една местност, където е построен тоя лагер, наречен на името на един съглашенски офицер, близо до Лерин — се намират около 350 офицери, най-много, и 200 войника от разни части. Там се намират щабовете на 3 Бдински полк, 15 Ломски, 27 Чепински, 2 артилерийски и 12 артилерийски съ командирите на полковете, 2/2 пехотна бригада, 2/4 пехотна бригада, 1/6 пехотна бригада, 2/6 пехотна бригада и 6 артилерийска бригада съ командира на бригадата и артилерийската бригада от сборната дивизия съ командира на бригадата.

Седмият лагер е въ с. Берешани. То е южно от Битоля, дѣто сж се намирали по-рано 6.000 души войници от 9, 15, 19, 27, 52, 82 пехотни полкове и 2, 15 и 23 артилерийски полкове. От тѣзи войници впоследствие 6.000 души сж били дадени на сърбитѣ, а именно: първо, 3.000 на сърбитѣ, разпределени на 8 части и разпратени на работа къмъ Велес, Куманово, Скопие, Прокупле, Битоля и пр.; второ, хиляда оставени у французитѣ и изпратени къмъ Добро-поле на работа за събиране на материали; трето, 1.500 души оставени у французитѣ и изпратени въ Сурович; четвърто, 1.500 оставени у французитѣ и изпратени въ с. с. Драгоманци и Самариново — северно и южно отъ Вертекоп — за постройка на пленнически лагери въ казаните села, защото по настояването на гърците всички наши пленници ще се прибератъ отъ сегашните си лагери въ Западна Македония и настанятъ въ Солунъ и въ тия двѣ села — Драгоманци и Самариново, понеже гърците се оплакватъ, че стоеето на нашите войници, макаръ и въ пленъ, у тѣхъ, въ Македония, било опасно за спокойствието на страната, тъй като населението тамъ било българско.

Отъ либералните групи: Браво!

Министъръ А. Ляпчевъ: Въ самия гр. Битоля има 1.500 души отъ 35 полкъ у французитѣ.

Освенъ поменатите, у сърбитѣ се намиратъ и други пленници, числото на които, събрани всички наедно, достига къмъ 8 февруарий на 97 офицери и 5.000 войника. Казахъ въ кои мѣста имаме пленници. Сега ви казвамъ и числото имъ. Тѣзи войници принадлежатъ къмъ следнитѣ части отъ нашата армия: 2.000 души отъ първа дивизия, главно отъ 4 артилерийски полкъ отъ София, прѣснати на работа изъ цѣла Сърбия, 2 дружини отъ 27 пѣши полкъ, 2 дружини отъ 9 пѣши полкъ, 2 дружини отъ 52 полкъ, 2 дружини отъ 82 полкъ, цѣлиятъ 23 артилерийски полкъ, цѣло отделение отъ 15 артилерийски полкъ, цѣло отделение отъ 2 артилерийски полкъ и една дружина отъ 70 пѣши полкъ. Мога да ви съобща, че въ Гърция пъкъ има всичко 30 офицери и 5.150 войника; тѣ принадлежатъ къмъ 49 п. полкъ, около хиляда души; тѣ сж тъкмо ония, които паднаха въ пленъ при Яребица; отъ 36, 71 и 82 п. полкове и една дружина отъ 19 пѣши полкъ. Тѣ сж прѣснати въ разни градове изъ Гърция. Отъ тѣхъ 580 души сж въ Лариса, Трикала, Фарсала и Воло и се употребяватъ като работници при консервиране на зеленчуци; 3.870 души въ Трикала, Ламия и Атина и др., употребяватъ се за разни общи работи и 690 души въ Тесалия, прѣснати изъ селата, употребяватъ се за разни земеделски работи.

Къмъ 8 февруарий числото на нашите пленници, които оставатъ въ Балканския полуостровъ, е следното: у французитѣ — 761 офицери, 18.160 войника; у англичанитѣ — 60 офицери и 7.400 войника; у италианцитѣ 152 офицери и 7.560 войника; у гърцитѣ 30 офицери и 5.150 войника, както казахъ по-рано, и у сърбитѣ 60 офицери и 5.000 войника, или всичко около 1.063 офицери и 43.270 войника. Въ това число не влизатъ пленените офицери и войници, изпратени въ Франция и Египетъ, болните, намиращи се въ разни болуици и избѣгали въ България. За първите свѣдѣния тукъ не даватъ, а трѣбва да се искатъ отъ нашия „Червенъ кръстъ“ по установения редъ. Тѣ сж тѣзи, които сж паднали въ пленъ прѣди сключването на примирието, защото тѣзи, които сж избѣгали, почти всички сж пленени вследствие договора за примирието.

Изобщо положението на пленниците е сносно, но най-важното е надеждата ни, тѣзи пленници или заложници, както ги наричаме, по-скоро да се завърнатъ въ своето отечество. И тъкмо по този въпросъ се отнася и питането: „Дали се правятъ постѣпки за по-скорошното освобождение на пленниците“. Мисля, че нѣма нужда да ви изброявамъ детайлно всички постѣпки, които сж правени и непрѣстанно се правятъ за по-скорошното освобождение на пленниците. Но тѣхното идване тукъ е свързано съ разни мъжнотии, които напоследъкъ започватъ да се отстраняватъ, и съ прѣмѣстването на главната квартира на съглашенските войски отъ Солунъ въ Цариградъ имаме всички основания да се надѣваме, че дѣйствително изпращането на пленниците въ България ще бѣде засилено. Като резултатъ на нашите постѣпки отъ 1 януарий до къмъ 20 февруарий имаме следното. Пристигнаха сж по посочените отъ мене разни пѣтища въ България прѣзъ мѣсецитѣ януарий и февруарий всичко 359 офицери и 11.380 войника. Има на пътѣ 3—4 ешалона отъ по 1.200 войника, принадлежащи всички къмъ третата бригада отъ I Софийска дивизия, значи, войницитѣ отъ 41 и 42 пехотни полкове. Тѣкмо тѣзи сж войницитѣ, които ви посочихъ по-рано, че сж въ пленъ у италианцитѣ при относително не добри условия. Напоследъкъ е дадено най-строга нареждане отъ страна на главнокомандующия съглашенските войски, г. генералъ Дебре, всички войници отъ първа дивизия, въ пленъ, дѣто и да се намиратъ тѣ, да се изпратятъ въ България. И между тѣхъ има само 2.000 души принадлежащи на 4 артилерийски полкъ, за които ви споменахъ, че се намиратъ въ Сърбия. Всички тѣзи войници, отъ каквито части и да сж, ще трѣбва да си дойдатъ въ най-скоро врѣме. Тѣ сжщо ще си дойдатъ всички офицери, освѣнъ командующитѣ на тѣ наречените пленнишки команди — всѣка команда отъ 200 души си има по единъ офицеръ; тѣзи офицери ще бждатъ за извѣстно врѣме още задържани.

Въ общи думи, г. г. народни прѣдставители, това е положението на нашите пленници. Усилията на правителството сж, както ви казахъ, непрѣстанни. Независимо отъ писмата, и при устните срѣщи не сме пропускали случая да припомнимъ справедливото си искане, тѣзи пленни войници да се завърнатъ часъ по-скоро. Така азъ, напр., онзи день при срѣщата, която имахъ съ началника на съглашенските войски въ България, г. генералъ Кретиенъ, припомнихъ му тѣ сжщо за това и мога да бѣда тълкувателъ прѣдъ васъ, че той не по-малко отъ който и да е измежду насъ се грижи, щото възможно по-скоро тия хора да дойдатъ тукъ, толкозъ повече, че той познава условията на нашия стопански животъ и знае много добръ, че съ настѣпването особено на пролѣтѣта работните рѣцѣ сж тѣ необходими и стопанствата иматъ нужда отъ тѣхъ. Естествено, ще бѣде погрѣшно тия хора да се държатъ тамъ, както понѣкога се случва, почти безъ работа и да се хранятъ отъ когото и да било, когато тѣ могатъ да дойдатъ по своите селища и да бждатъ полезни и за себе си, и за сѣмействата си и да не тежатъ на ничий грѣбъ. Съ тѣзи надежди обичамъ да вървамъ, че г. Януловъ ще остане доволенъ, като ще види усиленото завръщане на пленените отъ съглашенците наши войници.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Януловъ.

И. Януловъ: Г. г. народни прѣдставители! Съжалявамъ извънредно много, че не мога да бѣда доволенъ отъ отговора на г. министра. Доволенъ съмъ само отъ това, че г. министърътъ си е далъ всичката грижа за събиране на свѣдѣнията и че за пръвъ пътъ се говори въ Парламента за дѣйствителното положение на пленниците, за настаня-

ването имъ и т. н.; доволенъ съмъ и за всички грижи и старания на правителството въ това отношение, но не мога да бъда доволенъ по сѣщество, защото фактъ е, че 60 хиляди души наши съграждани живѣятъ въ плѣнъ и за насъ се явява въпросътъ: защо стоятъ тѣ още въ плѣнъ. Фактъ е, второ, че санитарното имъ положение е много по-лошо, отколкото посочватъ това всички тѣзи свѣдѣния за санитарното имъ положение. Случи ми се, г. г. народни прѣдставители, въ моя животъ, въ продължение на петъ години, да се занимавамъ съ санитарната служба, да подпомагамъ на санитарната служба въ нашата страна, благодарение на желанието на българския Парламентъ. И заради туй съмъ загриженъ за санитарното положение на плѣнниците. Свѣдѣнията, непосредствено добити отъ тамъ, сж, че положението на плѣнниците въ всички лагери — и английски, и френски, и италиански, и гръцки, и сръбски — не е добро. И азъ съ скръбъ ще подскажа, че 20% нѣма да се завърнатъ никога въ България — най-малко 20%. Вънъ отъ това, ние не правимъ нищо за прѣнасянето имъ тукъ. Вие много добръ знаете, че прѣнасянето имъ става въ много лошо състояние — и по желѣзниците, и по гаритѣ, и тукъ, въ самата София. Но въпросътъ ми се състои най-главно въ това, щото тѣзи синове на България, щото тѣзи заложници да се завърнатъ по-скоро въ самата България. Ще повторя пакъ, съ настѣпването на пролѣтътъ тѣзи хора сж съвършено нужни тукъ, въ страната, защото тѣ ще спомогатъ въ стопанския ни животъ, ще спомогатъ въ земледѣлието, въ търговията и въ занаятитѣ. Е добръ, за да стане това нѣщо, ние ще трѣбва да наблѣгаме прѣдъ съглашението. И азъ ще трѣбва да кажа — и ще се възползувамъ отъ това, че г. прѣдседателятъ на Министерския съвѣтъ е тукъ — че наблѣгането прѣдъ съглашението не е достатъчно. Всички ние слѣдимъ наблѣгането за плѣнниците въ Англия, Франция, се спомена, и Германия. Вие знаете, че въпросътъ за плѣнниците тамъ го смѣтатъ за въпросъ на душата и сърдцето на страната, че правятъ всичко възможно за докарването имъ въ страната.

Х. И. Поповъ: Какво ще направимъ, напр.?

И. Януловъ: Ще трѣбва да констатирамъ, че въ България по въпроса за плѣнниците не само въ срѣдата на правителството, но и въ срѣдата, изобщо, на всички, се прави много малко. А тамъ, въ онази срѣда на плѣнниците, тамъ се заражда една много голяма злоба и ние нѣкога ще съжаляваме за култивирането на тая злоба. Тѣ създаватъ фондъ за издирване на виновниците за катастрофата, тѣ събиратъ 100 хиляди лева, да може тия виновници да се намѣрятъ и накажатъ. Е добръ, много добръ ще стане, знай го, съ намиране на виновниците, но прѣди всичко ние трѣбва да се погрижимъ за докарването на тия хора, ние трѣбва да сторимъ всичко възможно въ това отношение. 6 хиляди души отъ тѣзи хора сж жители на Добруджа. Вие знаете, че тамъ на 1 мартъ се прави допитване до народа за избиране на сенатори и, ще повторя — ще се възползувамъ отъ присѣствитието на г. министра на външнитѣ работи. . .

Нѣкой отъ либералитѣ: Който не Ви слуша.

И. Януловъ: И ще го моля да ме чуе. — . . . той е привърженикъ на системата въ Велико-Британия, веднага да се отговаря; нѣмамъ врѣме да му права питане, не е въ обичая ми да задавамъ въпроси. И веднага спирамъ вниманието му, въ свръзка съ питането ми, на тия 6 хиляди души, жители на Добруджа, които, споредъ съглашението и споредъ тълкуването на Ромъния, сж въ плѣнъ. Въ страната имъ се прави на 1 мартъ допитване за избиране на сенатори. Въ сѣщото врѣме въ Варсайлъ засѣдаватъ въ името на принципитѣ на Уйлсона, въ Версайлъ се говори за Selbstbestimmtheit, за самоопредѣляне, за свобода на националността, и нѣма да откажа, че се дава на насъ да разберемъ, какво съглашението ще гледа на работата доста безпристрастно. Доста е заради мене, г. г. народни прѣдставители, да ви спра вниманието само на този фактъ, че въ тази страна се позволява да правятъ допитване до народа за сенатори, а въ сѣщото врѣме синоветѣ ѝ се намиратъ въ плѣнъ. Ние не сме заградени, ние не живѣемъ на дъното на земята, и тукъ има най-видни хора на Франция, има хора съ добро сърце. Възползувамъ се отъ случая да благодаря на командующия французкитѣ войски, че още въ първия моментъ, когато му споменахъ въ доклада си за смъртността въ България, той веднага отговори съ изпращане на 10 хиляди килограма сапунъ и съ

даване всичкитѣ си грижи за подпомагане на населението въ България. На такива хора ние не можемъ да гледаме въ този моментъ непрѣмънно като на неприятели, и азъ смѣтамъ, че правителството е длъжно, и азъ смѣтамъ, че то вече е направило всичко възможно, защото е било длъжно да направи, за да каже: „Какъ вие държите наши българи въ плѣнъ, какъ вие държите наши жители въ Добруджа въ плѣнъ, а въ това врѣме Ромъния прави избори за сената въ самата Добруджа“? Но това е само въ скоби казано, и азъ вѣрвамъ, че г. министъръ-прѣдседателятъ ще се възползува отъ случая да каже своята дума. Питане нѣма кога да направи, защото изборитѣ сж утрѣ.

Заклучвамъ, г. г. народни прѣдставители, че ние трѣбва да направимъ всичко възможно наблѣгане не само тукъ прѣдъ прѣдставителитѣ на съглашението, но и прѣдъ правителствата на съглашението, и бихъ казалъ, и прѣдъ конференцията въ Версайлъ по въпроса за плѣнниците, защото това не сж плѣнници. Не бѣше lapsus linguae отъ страна на министра на войната, когато каза, че това сж заложници. Уви, това сж заложници, и това сж най-храбритѣ синове на България! Никмдѣ — нито въ Англия, нито въ Франция, нито въ Германия има заложници. И отъ тия войски хиляди души се даватъ на Сърбия. Всичкитѣ ми симпатии къмъ сръбския народъ, но ние знаемъ какви сж отношенията на сръбскитѣ власти, тѣ сж сжщо такива, каквито сж отношенията на ромънскитѣ власти, и вие можете да си прѣдставите какво ще е положението на тия хора.

Второ. Заявява се въ сѣщото врѣме, че всички наши заложници се събиратъ въ града Солунъ. Защо? Заради туй, защото влияели на македонското население. Щомъ живѣятъ сърби и гърци въ Македония, нѣма да влияятъ, и, отъ друга страна, тѣ, като заложници, се намиратъ заградени, подъ контролъ, тѣ не могатъ да влияятъ. Но събирането имъ въ Солунъ вкупомъ значи увеличаване на смъртността десеторно. И както ни даватъ плѣнниците, на мѣсецъ по хиляда, двѣ хиляди души, ние съ скръбъ трѣбва да кажемъ, че дѣйствително 20% ще останатъ тамъ, ще измратъ. Заради това азъ не съмъ доволенъ. Г. министърътъ на войната си направи труда да събере свѣдѣния, но азъ вземамъ свободата, макаръ да съмъ отъ група, принадлежаща къмъ блока, да кажа, че наблѣганията на правителството въ това отношение би трѣбвало да бждатъ много по-рѣшителни, много по-сѣмѣли, бихъ дори рекълъ, много по-рисковани.

Х. И. Поповъ: Като поддържате това правителство, защо му правите тия мжнотии?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. Димитровъ! Вашето питане е постѣпило въ петъкъ, на 21. По приетия редъ, слѣдъ като се съобщи тукъ, прѣдава се на стенографитѣ, които го вписватъ въ протокола.

Г. Димитровъ: Съгласно правилника, трѣбва да се отговори днесъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Въ петъкъ послѣ обѣдъ е било у стенографитѣ, получено е въ сѣбота въ архивата, снели сж прѣписъ и днесъ е пратено на г. министра.

Г. Димитровъ: Значи, въ слѣдующето засѣдание г. министърътъ ще ми отговори.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Бюрото ще направи възможното, щото г. министърътъ на войната да има на рѣцѣ питането.

Х. Кабакчиевъ: И азъ имамъ подадени двѣ питання.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: И за Вашитѣ питання направихъ справка. Тѣ сж изпратени своевременно, но понеже г. министърътъ на желѣзницитѣ отсъствува, сега не може да Ви се отговори.

Х. Кабакчиевъ: Лѣвитѣ министри слѣдватъ практиката на г. Радославова — да бѣгатъ и да не даватъ отговоръ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Пристѣпямъ къмъ разглеждане на въпроситѣ, поставени на дневенъ редъ.

Първиятъ пунктъ отъ дневния редъ е въпросътъ за подаване оставката на народнитѣ прѣдставители: Марчо Атанасовъ, Никола Атанасовъ, Георги Митевъ и Методи

Петровъ отъ Шуменската избирателна колегия въ полза на Александъръ Стамболийски.

Г. министъръ-прѣдседателъ има думата.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ бихъ молилъ, за да се икономиса врѣме и за да не ставатъ дебати въ пленума, това заявление на нѣколко души народни прѣдставители да се изпрати въ комисията по Министерството на вътрѣшнитѣ работи, да се обсъди, да се вземе едно рѣшение по него и слѣдъ това да се внесе въ Камарата. Значи, да се гледа въ идущето засѣданіе, а сега да минемъ на дневния редъ.

Обаждайтъ се: Въ комисията по Министерството на правосъдието да се изпрати.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Може и комисията по Министерството на правосъдието да вземе участие. Нека тамъ се обсъди и се вземе едно рѣшение, което да се внесе тукъ.

Х. И. Поповъ: Въ комисията по провѣрката на изборитѣ да се прати.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Нека тогава се даде на комисията по провѣрка на изборитѣ.

Г. Димитровъ: Нови избори трѣбва да направите. Не смѣте!

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: И това ще бѣде.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Въ коя комисия, г. министре, да се прати заявлението?

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Въ комисията по провѣрката на изборитѣ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има прѣдложение отъ г. министъръ-прѣдседателя, това заявление да се прати въ комисията по провѣрката на изборитѣ, която да вземе рѣшение по него и това рѣшение да се докладва на Камарата. Които приематъ това прѣдложение, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Слѣдующиятъ пунктъ отъ дневния редъ е: продължение разискванията по първото четене на законопроекта за измѣнение законитѣ за окръжнитѣ съвѣти и за градскитѣ и селскитѣ общини.

Има думата г. Тодоръ Лукановъ.

Т. Лукановъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Едно нѣщо трѣбва да се признае — че въ мотивитѣ на тоя законопроектъ се съдържа голѣмата истина, че общинитѣ прѣзъ врѣме на войната сж хвърлени въ едно състояние на финансовъ батакъ, много мжчно поправимо, и законопроектътъ, който се прѣдлага, се създава съ цѣль да се оправи това. Азъ не зная дали голѣма частъ отъ васъ познаватъ добръ това състояние, особено на градскитѣ общини, но изглеждатъ отъ засѣданіето, което стана въ петъкъ, и отъ начина, по който днесъ се посрѣща тая точка отъ дневния редъ, че или вашата въра е много голѣма въ това, че състояніето на общинитѣ е розово, или пъкъ, че то подлежи на бързо и лесно поправяне, или че то, въобще, не прѣдставлява нѣкакъвъ интересъ за една голѣма частъ отъ народното прѣдставителство. Струва ми се, че това послѣдното е много по-вѣрно. Между туй, ние нѣма да се откажемъ да направимъ нашитѣ искания по поводъ на този законопроектъ.

Както се вижда отъ мотивитѣ на проекта, министрътъ на вътрѣшнитѣ работи поставя въпроса за уреждането на приходитѣ, а тѣй сжщо и на разходитѣ на общинитѣ, поне въ нѣкои отношения, въ пълна зависимостъ отъ рѣшенията било на Камарата, било на министерството. Изрично е казано въ мотивитѣ на проекта, че, когато се прѣработи сегашната държавна данъчна система, отъ която тая на общинитѣ е въ непосредствена зависимостъ, тогава цѣль да се внесе единъ законопроектъ за измѣнение закона за градскитѣ общини въ по-голѣмъ размѣръ. Не само изрично се признава това въ мотивитѣ на законопроекта, но отъ текста ми става съвършено явно, че никаво намѣрение не сжществува да се прѣдостави на общинитѣ пълно право да рѣшаватъ за своитѣ приходи и за своитѣ разходи суверенно и въ пълна независимостъ отъ централната властъ. Въ течение на войната стана съвър-

шено явно за всички общински съвѣтници въ градоветѣ, че тая зависимостъ на общинитѣ е една пакостъ, защото тя не позволява на общинитѣ не само да развърнатъ своитѣ работи, но и да поправятъ своитѣ финанси тогава дори, когато независимо отъ тѣхъ, по вината на държавата, тѣзи финанси прѣтърпяватъ голѣми сътрѣсенія. Азъ и другъ лжъ имахъ случай тукъ да кажа, че войната, едно прѣдприятие на държавата, натовари общинитѣ съ колосални разходи, които имаха за цѣль изключително поддържане, подпомагане дѣлото на войната. Не само че общинитѣ не можеха да посрещнатъ тѣзи разходи, като сами намѣрятъ източници за тѣзи разходи, но на общинитѣ не се позволяваше дори да сключатъ заеми, за да поправятъ горѣдолу обатачането на своитѣ финанси. Вие си спомните всички, че въ течение на войната работата дойде дотамъ, че трѣбваше да се намѣри какъвто и да е модусъ, за да се подпомогне на общинитѣ. И по-раншиятъ министъръ на вътрѣшнитѣ работи внесе единъ законъ за измѣнение на чл. 88 отъ закона за градскитѣ общини и чл. 63 отъ закона за селскитѣ общини, за да се създаде единъ извънреденъ доходъ за градскитѣ и селскитѣ общини, съ който да посрещнатъ донѣкждѣ голѣмитѣ разходи, които войната имъ наложи. Първото нѣщо, което трѣбва да отбѣлжа тукъ като единъ протестъ — азъ бихъ казалъ смѣло това за Плевенската градска община, на която съмъ съвѣтникъ, но това може да се каже безъ изключение за всички градски общини — то е, че законътъ за измѣнение чл. 88 не само не можа да допринесе за поправянето на финансовото състояние на общинитѣ, не само не можа да ги подпомогне при голѣмитѣ разходи, които имъ наложи войната, но той ги накарал да забатачатъ още повече. Общинитѣ разчитаха на този извънреденъ доходъ, който законътъ прѣдвиди, и направиха заеми, за да посрещнатъ добавчното възнаграждение, едната пета и още други разходи, обаче прилагането на закона се постави въ зависимостъ отъ единъ правилникъ, противъ който ние още наврѣмето протестирахме тукъ, редактиранъ отъ министра на вътрѣшнитѣ работи, който правилникъ е написанъ така, че събирането на тѣзи извънредни приходи за общинитѣ е най-малко отложено за дълги години. По тоя начинъ не само редовнитѣ, но и извънреднитѣ приходи, които благоволявате понѣкога да дадете на градскитѣ общини, се явяватъ за тѣхъ една нефикасна помощъ. Съвсѣмъ ясно е, слѣдователно, че и до днесъ още сжществува като ржководна мисль на Министерството на вътрѣшнитѣ работи, а очевидно и на мнозина отъ прѣдставителитѣ на народа тукъ, че общинитѣ трѣбва да бждатъ поставени, държани още въ една зависимостъ отъ прѣдставителитѣ на централното управление на държавата. На това състояние трѣбва да се тури край. Единствениятъ изходъ отъ него е възвръщането къмъ принципа на чл. 3 отъ българската конституция, който прѣдвижда пълната автономия на българската община. Не веднъжъ сме казвали тукъ, че автономията на общинитѣ е единъ конституционенъ принципъ, и когато онзи день г. Бозвелиевъ тукъ напомни, че законътъ за градскитѣ общини има 33-годишна възраст, че той е много остарѣлъ, азъ мисля, че трѣбваше да се добави и друго, че този законъ, такъвъ, какъвто бѣше въ началото, позволяваше по-голѣма автономия на градскитѣ и селски общини, отколкото законътъ за градскитѣ общини, такъвъ, какъвто е станалъ слѣдъ многобройнитѣ му измѣнения отъ 33 години насамъ.

Г. г. народни прѣдставители! Законътъ за градскитѣ общини е прѣтърпѣлъ въ течение на тѣзи 33 години повече отъ 23 измѣнения и всѣко едно отъ тѣзи измѣнения е правило една крачка напредъ къмъ потъпкването на принципа за общинската автономия. Работата е дошла дотамъ, щото общинитѣ днесъ не могатъ да прѣдприематъ нито най-малката работа за поддържането на ежедневитѣ служби, които тѣ сж длъжни да поддържатъ; пълната зависимостъ отъ централната властъ е замѣстила общинската автономия. Защо става това потъпкване на принципа за общинската автономия? На първо врѣме тоя принципъ не се чувствуваше врѣденъ, тѣй пакостенъ за пълното господство на българската буржоазия. Но, както съ течение на врѣмето тя се закрѣпваше въ централната властъ и чрѣзъ нея върху плѣщитѣ на народа, тѣй сжщо ставаше една нужда за нея да обеме властятъ и въ най-малката ѣ частъ, въ всѣко нейно проявление и да стане пълна и всесилна разпоредителка съ народа въ общината, въ окръга, както и въ цѣлата държава. И затова ние виждаме, че колкото отиваме по-далечъ отъ първия законъ за градскитѣ общини, който бѣше по-близо до принципа за общинската автономия, толкова повече този принципъ изгасва, докато достигнахме до днешното положение.

Днесъ се прѣдлага едно измѣнение на закона за градскитѣ общини, въ мотивитѣ на което, както и въ текста

му, изрично се изтъква мисълта, че общината нѣма право да бѣде автономна; напротивъ, нейнитѣ приходи, както и разходите ѝ, ще зависятъ пълно отъ волята на централната власт и че тя нѣма никакво право да прѣдвижда приходи, непосочени въ закона, или да прави разходи, които тѣй сѣщо не сѣ прѣдвидени въ него. Съвършено вѣрно е, че колкото по-нататъкъ отиваме отъ създаването на българската конституция, толкова повече съ една дума би могло да се характеризира това състояние, за което споменахъ прѣди малко, че то е състояние на диктатура на господствующата класа. Когато чуваме и виждаме да се говори и пише противъ диктатурата на пролетарията, за насъ, социалъ-демократитѣ, нѣма съмнѣние, касае се чисто и просто до една маневра на една фарисейска класа. Защото тъкмо тази класа, която въ продължение на 40 години, потѣпвайки конституцията и всички права на народа, както и на общината, се е стремела къмъ една диктатура, къмъ пълно обхващане на властта, за да разпорежда само тя чрѣзъ нея и чрѣзъ нея да може, както се казва, да „управлява“ народа — тая именно класа, когато ни говори за диктатура на пролетарията, очевидно фарисействува, както е навикнала обикновено на това.

(Прѣседателското мѣсто заема прѣседателътъ)

Г. г. народни прѣдставители! Казва се, че може би е нужна автономия на общинитѣ, че то е една работа, която би трѣбвало да се разисква въ Събранието, че тя би трѣбвало, може би, да прѣдшествува даже много отъ законитѣ, но врѣмето било такова, че не позволявало по-големѣ реформи. Напоследѣтъ врѣмето стана единъ голѣмъ козъ, една голѣма извинителна причина за всичкитѣ — ще ми позволите думата — безобразия у насъ. — „Врѣмето, казва, не позволява да имашъ ти право на събрания, врѣмето не позволява ти да мислишъ свободно, врѣмето не позволява да пишешъ свободно, врѣмето не позволява това и онова“. Врѣмето позволява само контрабандитѣ на г. г. Алкалай, Баркалай и на всички, които се занимаватъ съ освобождението на тѣзи контрабанди; врѣмето не позволява само народнитѣ правдини. То позволява да се потѣпкватъ и правата на общината. Така че врѣмето става единъ козъ и едно страшилище същеврѣменно — козъ за да може да се язди грамадна частъ отъ народа, и страшилище за онѣзи дребнобуржоазни политически елементи, които нагледъ сѣ готови за голѣми реформи. Азъ не виждамъ, заедно съ всички свои другари отъ тукъ и цѣлата работническа класа, никаква причина нито въ врѣмето, въ което живѣе страната, нито въ врѣмето, съ което вие разполагате, никаква причина да се отказва дебатирането на единъ внесенъ вече законопроектъ въ Камарата, за измѣнение на закона за градскитѣ общини, съ който законопроектъ се възстановява общинската автономия и се създава едно положение на общинитѣ по-благоприятно, едно положение, при което тѣ могатъ наистина сами да се погрижатъ за поправяне на своитѣ вътрѣшни дѣла. Този законопроектъ е внесенъ много отдавна — нѣкои отъ васъ го знаятъ. Той чака дълго врѣме своето насрочване; той прѣживѣ, слѣдъ като биде раздаденъ на народнитѣ прѣдставители, нееднократно разпускане на Камарата за по мѣсець и два, той стои тукъ да наблюдава какъ се разтакаме, какъ врѣмето се прехосва, и да дочака най-послѣ, вмѣсто своето разглеждане, разглеждането на настоящия законопроектъ, който цѣли ново ограничение на общинската автономия. Азъ не вѣрвамъ, че генералъ Кретиенъ, съ когото ни плашатъ постоянно, или тѣзи фамозни грѣцки дивизии, за които постоянно у насъ се дърдори, ще се толкозъ много интересуватъ отъ вашата работа и отъ българскитѣ градски общини, щото ако вие бихте почнали разискването на този проектъ, тѣ биха ви прѣдписали да не правите това. Въпрѣки туй, законопроектъ за общинската автономия се отрича, се отказва, той не се слага на дневенъ редъ. Но азъ бихъ приелъ за една минута даже това съображение, че сега нѣма да разглеждате този законопроектъ.

Г. Димитровъ: Има врѣме да се унищожава желѣзничарскитѣ съюзъ и тѣсниятъ социализмъ. Български Наполеонъ!

Х. Кабакчиевъ: Едно джудже тамъ.

Т. Лукановъ: Има врѣме, дѣйствително, да се занимаваме съ това, да слѣдимъ какъ събрание става, да организираме военни команди и да назначаваме — за смѣхъ ще спомена това тукъ — полковници като началници на войсковѣ части, които ще правятъ военни операции при мината „Перникъ“. За това има врѣме. Туй е вѣрно.

В. Коларовъ: Ще воюватъ противъ българскитѣ работници!

Т. Лукановъ: Но азъ бихъ казалъ, приемамъ даже това съображение, че врѣмето не позволява и че вие сте принудени да излѣзете съ единъ законопроектъ като настояция, и питамъ се тогава: ако вие сте принудени, най-сетнѣ, да внесете единъ законопроектъ, съ който ще засегнете общинскитѣ приходи и разходи въ извѣстни пунктове отъ закона за градскитѣ общини и отъ закона за селскитѣ общини, защо поне въ тѣзи пунктове вие не оставите общинитѣ да рѣшаватъ сами свободно и суверенно? Вие искате да увеличите приходитѣ на общинитѣ; ами че дайте имъ право да рѣшаватъ чрѣзъ своитѣ общински съвѣти. Тѣ ще намѣрятъ нови източници, тѣ ще прѣтеглятъ до какъвъ градусъ може да се увеличи съществующитѣ вече приходи. Вие продължавате да третирате още българската община като едно малолѣтно дѣте, да ѝ давате правата само на частъ по лъжичка и да свидѣтелствувате, че когато се касае до класата на буржоазията, до управляющата класа, тя дѣйствително взема ен gros: създаде единъ правилникъ за военното положение и унищожи цѣлата конституция — а когато е да се даде, тя дава бавно, тя дава полѣка, и то само тогава, когато види остена задъ гърба си. Какво прѣчеше на г. министра на вътрѣшнитѣ работи, когато иска да засегне съ закона, напр., общинскитѣ врѣхнини, да каже: общинитѣ ще рѣшатъ да има ли общинска врѣхнина или не и какъвъ процентъ ще бѣде тя? Вмѣсто този проектъ, който ни дава тукъ и съ който се казва на общинитѣ: „Ще имате приходъ само отъ това въ такъвъ размѣръ и само отъ онова въ единъ-какъвъ си размѣръ“, да каже: „Вие ще рѣшитѣ, ако ви трѣбватъ срѣдства — ще ги намѣрите“. Явно е, значи, че съществува мисълта въ върховното управление — и азъ по начина, по който се отнася Парламентътъ къмъ този въпросъ, виждамъ, че тя е рожководна за всички почти — съществува мисълта, че общината е малолѣтно дѣте, че тя не може да прави освѣнъ това, което се разрѣши отъ горѣ, и да го прави само тамъ, дотолкова и дотогава, додѣто, доколкото и докогато ѝ се позволи това, да речемъ, отъ единъ началникъ въ Министерството на вътрѣшнитѣ работи.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: (Възразява нѣщо)

Т. Лукановъ: Г. Фаденхехтъ протестира, че това не била тѣхна идея. Азъ не чухъ тѣхниятъ ораторъ да възстане противъ този законопроектъ, прѣди всичко, по това съображение. Азъ го поканвамъ да застане той на страната на искането да се отхвърли този законопроектъ . . .

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Този законъ има врѣменно значение.

Т. Лукановъ: . . . и неговото сегашно назначение, а да се разгледа веднага законопроектътъ за градскитѣ общини, който би ни отнелъ само 10 дена, който не би забавилъ работитѣ на градскитѣ общини и който би далъ възможностъ не само сами да се управляватъ, но наистина да поправятъ своитѣ работи.

Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ е отъ колосална важностъ. Има градски общини доста значителни, голѣми, общини съ важностъ, които благодарение на състоянието, въ което ги постави войната, и на това състояние на зависимостъ отъ централната властъ, нѣматъ възможностъ да си почистятъ улици. Трѣбва да се знае, че въ сегашното врѣме на епидемии, които се очакватъ отъ всѣкъдѣ, които съществуватъ въ много градища въ голѣми и опасенъ размѣръ, има общини, които нѣматъ възможностъ да се борятъ съ епидемията. И азъ разбирамъ особено важността на въпроса за разсѣждението тукъ върху приходитѣ и разходите на общинитѣ. Азъ разбирамъ особено недоволството, съ което единъ народенъ прѣдставителъ, единъ общински съвѣтникъ и — азъ бихъ казалъ — единъ добросъвѣстенъ министъръ въ България, може да се възмути, за дѣто този законъ се посрѣща съ такъвъ безинтересъ отъ народното прѣдствителство. И азъ не разбирамъ, особено мъчно е да се разбере, защо не се позволява на общинитѣ тъкмо въ това врѣме да се развоятъ чрѣзъ своитѣ общински съвѣти, които най-добри познаватъ тѣхнитѣ работи и които сѣ най-компетентни да опрѣдѣлятъ отъ какъдѣ може да се вземе, да постановятъ нужнитѣ решения за това и да събератъ приходи и направятъ разходи такива, каквито могатъ да се направятъ и каквито тѣ ще рѣшатъ, не само за да си поправятъ работитѣ, но да имъ се даде възможностъ да живѣятъ въ чистота — разберете го, да живѣятъ въ чистота!

Само като се погледне текстътъ на закона, трѣбва веднага да се каже, че той нѣма да помогне. Казвате: той има врѣменно значение. Да, ама ако вие толкова държите на автономията, както ми говорите, тогава да пратимъ този за-

конопроектът въ комисията и да рѣшимъ, да се съгласимъ, общинитѣ врѣменно да бждатъ свободни да рѣшаватъ за своитѣ приходи и разходи. Вие дори врѣменно не искате да имъ дадете това право, а казвате на общината: „Колкото и да си баталасала, ти ще получаваши само по 10 ст. на килограмъ месо“. Държите — главното, което искамъ да подчертая — за една система на събиране приходи въ общината непрѣмънно отъ косвени налози, както за държавата. Защо да принуждавате мене, една община, да си служи съ единъ данѣкъ, противъ който азъ съмъ? Вие ме принуждавате не само да не мога да мина къмъ реформа, но да си служа съ едно срѣдство, което азъ отричамъ. Този проектъ, който се внесе тукъ, не само не ни връща къмъ принципа за автономията на общинитѣ, но до такава степенъ той иде да удължи и направи по-лошо притискането и прѣмахването на другия законопроектъ. А, г. г. народни прѣдставители, трѣбва да се каже тукъ отъ страна на всички, които сж се опознали по-отблизо съ работитѣ на общинитѣ, че днесъ въпросътъ за автономията на общинитѣ не е единъ въпросъ само за права и за разбиране на тѣзи права. Той има днесъ твърдъ реаленъ, твърдъ практически смисълъ и засѣга непосредствено, въ зависимостъ отъ неговото съществуване, напълно ежедневиия животъ на градскитѣ и селскитѣ общини. Или вие ще дадете на общинитѣ конституционното право на автономностъ и ще имъ позволите да излѣзнатъ постепенно-постепенно отъ това грозно състояние, въ което сж изпаднали, или вие нѣма да позволите това и тогава съзнателно поддържате това състояние на батакъ въ общинитѣ. Ето защо азъ казвамъ, че прѣди да се разгледа този законопроектъ, би трѣбвало да се остави настрана, да се отхвърли и да се разгледа тукъ законопроектътъ за градскитѣ общини, който г. Фаденхехтъ, който одеѣ се обади, познава добръ и който — азъ мисля, нѣма да откаже и г. Фаденхехтъ — единственъ ще може да позволи на общинитѣ да поправятъ своето състояние.

Отъ друга страна, азъ трѣбва да изкажа малка надежда, че това наше искане ще бжде прието. Но въ такъвъ случай настоявамъ поне да се изпрати този законопроектъ въ комисията. Азъ не виждамъ защо непрѣмънно трѣбва да се налага само косвенъ данѣкъ, а нѣма да се допуснатъ въ закона нѣкои нови приходни пера на общинитѣ, които комисията би могла тукъ да вмѣкне, каквото е, напр., облагането притежателитѣ на здания и на мѣста съ единъ по-голямъ дачѣкъ, съобразно съ повишаването на цѣнитѣ, което е станало въ течение на врѣмето, именно благодарение дѣйността на общинитѣ, особено на градскитѣ. Извѣстно е, че има мѣста и здания, които получиха едно неимоверно повишение на цѣнитѣ не само благодарение условията, които войната създаде. Войната направи това въ много по-голямъ размѣръ, обаче цѣнитѣ на градскитѣ мѣста и на нѣкои здания се повишиха благодарение откриването на нѣкои нови улици, нови площади, благодарение павирачето на тѣзи улици и площади, благодарение на канализирането, на водопроводитѣ, на електрическото освѣтление и на трамвайнитѣ линии, които минаватъ покрай тѣхъ, и т. н. Всички тия подобрения, които се внесоха тамъ, се направиха съ разходи по общинитѣ. Много отъ общинитѣ влѣзоха въ голѣми задължения, които тѣ страшно мъчно посрѣщатъ днесъ. И благодарение на това, че общинитѣ се задължиха, за да се получатъ тѣзи подобрения, цѣнитѣ на мѣстата се повишиха, но никакво облагане и повишение на облагането не става. Съвсѣмъ справедливо е да се допусне въ полза на общинитѣ, които развива дѣйностъ, които направиха и разходи, за да може да се увеличи цѣната на едно мѣсто или на едно здание, да се обложи съ специаленъ прѣкъ данѣкъ собственикътъ на едно подобно мѣсто или едно подобно здание. Бихъ могълъ да посоча още нѣколко източника на прѣки облагания, за които, ако вие не приемете първото наше прѣдложение, а приемете да се изпрати проектътъ въ комисията, ще може да стане дума въ тази комисия и който трѣбва да се допуснатъ поне, ако вие въобще сте рѣшили да задържите общината въ неавтономия и да я накарате да почака своитѣ работнически съѣти да я освободятъ, т. е. да ѝ създадатъ пълното самовластие. Именно само тогава не само общинитѣ, но и отдѣлната личностъ ще може да се почувствува, че влияе върху общинския животъ, и народътъ въобще, че е господаръ на своитѣ сѣдбини и на своята страна. Отъ друга страна, налага се внасянето въ комисията на този законопроектъ и обсъждането му тамъ, защото даже това ново прѣдвидяване прѣки даждия да не би се направило, има извѣстни измѣнения, които трѣбва да станатъ. Азъ виждамъ, че и разходната частъ на общинския бюджетъ, която се засѣга съ законопроекта, се поддържа въ едно състояние, което въ отдѣлни пунктове прѣдставлява голѣма неправда, голѣма несправедливостъ. Вие

казвате на общината: „Ще заплатите на вашия секретаръ, на вашия кметъ или помощникъ-кметъ само толкова лева“ и не ѝ позволявате да рѣши да му плати по-малко или повече чрѣзъ своя съѣтъ. Но въ такъвъ случай поне не правете разлика и не класирайте градоветѣ и общинитѣ така, че да поставите една община въ по-тежко положение, отколкото друга. Азъ трѣбва да призная, че онова, което казва законопроектътъ за нашата община, напр., е една голѣма неправда, но независимо отъ това, то е една неправда и за всичкитѣ други общини. Въ най-скоро врѣме вие ще бждете принудени да наблюдавате едно отъ двѣтѣ: или веднага да имате новъ проектъ, който ще дойде да засѣга само заплатитѣ на секретаръ-бирничитѣ или на секретаритѣ на градскитѣ общини, на контролоритѣ, на кметовѣтѣ и т. н., или пъкъ ще видите общината въ невъзможностъ да задържи единъ сериозенъ, трудолюбивъ и честенъ човѣкъ за кметъ, защото въ най-скоро врѣме това, което вие прѣдвиджате като заплаща, ще бжде недостатъчно. Не, азъ казвамъ, това, което вие прѣдвиджате, е много недостатъчно.

Ето защо азъ, отъ страна на нашата група, настоявамъ прѣди всичко да се остави настрана разглеждането на този законопроектъ и вмѣсто него да се разгледа законопроектътъ, внесенъ отъ нашата група, за измѣнение и допълнение на закона за градскитѣ общини. Той ви е раздаленъ, той е, въроятно, много щателно проученъ отъ всички васъ, които сте го проучвали, както щателно проучватъ всичкитѣ законопроекти и прѣдложения, които се правятъ тукъ, и азъ не виждамъ защо той въ нѣколко дена не би миналъ тукъ; непрѣмънно той трѣбва да бжде разгледанъ. Но ако това не приемете, ние настояваме този законопроектъ да бжде изпратенъ въ комисията и тамъ поне да се помѣчимъ да коригираме тази нова неправда, която съ този законопроектъ вие искате да внесете по отношение на общинитѣ.

Прѣдседателътъ: Записанъ е да говори г. Шиваровъ, но прѣди него иска думата министърътъ на вътрѣшнитѣ работи г. Никола Мушановъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Говориха вече трима оратори отъ опозицията. Азъ съмъ съгласенъ законопроектътъ да отиде въ комисията и бихъ молилъ г. Шиварова да се откаже отъ думата, защото можемъ да дебатираме този законопроектъ въ комисията и послѣ тукъ — членъ по членъ. Азъ искамъ да кажа само нѣколко думи, за да убѣдя г. Шиварова, че подобръ ще бжде да дебатираме въ комисията.

Повдигнаха се отъ г. Бозвелиева, повдигнаха се днесъ и отъ г. Луканова принципиални въпроси. Амбицията на законопроекта не е да разрѣши принципиални въпроси сега относително самоуправлението на градскитѣ и селски общини, амбицията му е много проста и много малка. Отъ ненормалното положение, въ което българската община, както и държавата живѣятъ, има създадени необходими нужди, и ние искаме непрѣмънно да можемъ да напомнимъ съ нови приходи-разходитѣ, които неминуемо войната и исканията, особено на лѣвитѣ, наложиха.

Т. Лукановъ: Нѣма да се поправи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. Лукановъ! Азъ не съмъ отъ тѣзи, които смѣтатъ, че ще можемъ да оправимъ общината съвършено, тъй както мисли единъ човѣкъ, който има вашитѣ или други възгледи по самоуправлението на общината. Казвамъ, че амбицията на законопроекта е малка. Общината днесъ е въ такова плачевно положение, че ако ние не увеличимъ набѣрзо приходитѣ, които сж прѣдвидени досега, или, по-право, не ние да ги увеличимъ, а да дадемъ възможностъ на общината да може до извѣстенъ максимумъ по свое желание и рѣшение да ги увеличи, ако туй не направимъ, рискуваме не съвършено да фалира общината — българската градска община е фалирала — но рискуваме да създадемъ онѣзи незадоволства въ срѣдата на общинското чиновничество, много по-страшни и много по-основни, отколкото даже на държавното. Вие знаете, че има общини, кждѣто чиновницитѣ не сж получили петъ мѣсеца заплата.

Т. Лукановъ: Трѣбватъ за това голѣми срѣдства.

Министъръ Н. Мушановъ: Имаме двѣ пети гласувани за минало врѣме, сетѣ бюджети съ увеличение на възна-граждението и едвამъ общинитѣ сж въ състояние да насмогнатъ съ плащането на туй увеличение. Повдигатъ се въпроси и гледамъ всѣки денъ резолюции отъ страна на чиновницитѣ, държавни и общински, които казватъ: „За-

платитъ малки, искаме увеличение". Ако ли ние сега прѣходно съ този законопроектъ не увеличимъ ония даждия, които сѣ обикновени въ градскитѣ общини, ще рискуваме да не можемъ да посрѣщнемъ елементарната длъжностъ на общината да заплати заплатитѣ на чиновницитѣ си.

Т. Лукановъ: Нѣма да се постигне съ този законопроектъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. Лукановъ! Това ще го постигнемъ. — Всѣки день идатъ допълнителни бюджети и искатъ да се утвърдятъ и ние ги утвърждаваме. Общинитѣ правятъ вече заеми, за да могатъ да посрещнатъ изплащането на службитѣ си. Ако общината е въ такова положение, ще трѣбва да разберемъ, че законодателството е длъжно, часъ по-скоро, да дойде на помощъ, защото ако я разстроимъ нея, менѣ ме е по-страхъ отъ разстройството на общината, отколкото разстройството на държавата.

Т. Лукановъ: Вие подкрѣпите моята мисълъ. Внесете законъ за градскитѣ общини, дайте автономия на общинитѣ и ще дадете възможностъ да се поправятъ, а сега нищо не правите — кърпачество само.

Прѣдседателъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Казвамъ, че не съмъ положилъ въ законопроекта голѣмия въпросъ за автономността — разберете тази дума. Азъ съмъ отъ хората, които смѣтатъ, че автономността на българската община е тъй голѣма, че само едно лошо практикуване въ миналото накара, може би, хората да смѣтатъ, че нашитѣ общини, градски и селски, сѣ въ зависимостъ отъ държавната властъ. Единствената властъ надъ общината, която се упражнява, е контролата отъ министра, дали бюджетътъ, съставенъ отъ градскитѣ общини, е въ рамкитѣ на закона или не. Такава е тая зависимостъ на градскитѣ общини отъ държавата. И да не си правимъ много илюзии, защото по отношение на този принципъ нашиятъ законъ за градскитѣ общини е едно напѣдничаво творение, а не реакционенъ законъ. (Възражение отъ групата на тѣснитѣ социалисти). Азъ бихъ молилъ, когато се приказва, да оставите човѣкъ спокоенъ да каже мнѣнието си, както и азъ слушахъ вашето. Нѣма да ви направя удоволствието — защото позволете ми да ви кажа, че два пѣти повече съмъ мислилъ и три пѣти повече съмъ прочелъ отъ васъ — да ви кажа какво е автономия. Не само да крѣкаме и да прѣкъсваме.

Т. Лукановъ: Никаква автономия нѣма.

Министъръ Н. Мушановъ: Позволете най-послѣ човѣкъ сериозно да си каже думата отъ това мѣсто. Какво разбирате автономия? Слободия ли? Такива сѣ понятията ви за свобода, за редъ, за автономия и т. н.

Т. Лукановъ: Никаква автономия Вие не желаете. Буржоазно лицемѣрие!

Министъръ Н. Мушановъ: Буржоазно лицемѣрие, което имаме поне правото да обосновемъ, а вие имате длъжността като ужъ най-напѣдничави, крайни социалисти, да търпите убѣждението на единъ буржоа. Това поне е елементарно. Ако дойде нашето врѣме да не ви търпимъ, вземете мѣрки да не изпатите вие повече.

Х. Кабакчиевъ: Какво търпите? Вие извадихте вчера цѣлия гарнизонъ, за да потѣпчите свободата на събранията. Вие съ войска искате да смажете гласа на софийското работничество. Вчера извадихте цѣлия гарнизонъ и вие водѣхте тази обсада на столицата. Нищо не търпите вие. Какви сѣ тѣзи игри?

Г. Димитровъ: (Къмъ министъръ Н. Мушановъ) За да спасите своитѣ лични интереси, готови сте цѣлата страна да запалите.

Прѣдседателъ: Моля, оставете г. министра да говори.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Крайната лѣвица иска да повдигне други въпроси, които нѣматъ нищо общо съ измѣнението на закона за градскитѣ общини. Позволете най-подиръ и ние да не бждемъ търпеливи, когато вие не можете да търпите единъ редъ въ Събранието.

Когато дойде въпросътъ сериозно да се застъпи въ единъ законопроектъ автономията на общинитѣ, тогава

ще съпоставимъ нашитѣ гледища съ гледищата на другитѣ, които другояче я разбиратъ, и ще можемъ да законодателствуваме и по тази материя. Пакъ да потрета г-да, една необходима нужда налага днесъ измѣнението на закона за общинитѣ по отношение само на двѣ, ако искате, пера: първо, за да можемъ да създадемъ повече приходи, защото на общинитѣ съвършено липсватъ такива, и второ, да можемъ да увеличимъ заплатата на служащитѣ, на кметовѣтѣ и на свѣтницитѣ, която вече не е въ състояние да удовлетвори най-малкитѣ, най-належащитѣ нужди на общинския персоналъ. Ако единъ законопроектъ има такава малка амбиция, менѣ ми се чини, че нѣма какво да отиваме да съставяме нашитѣ гледища по него и да видимъ нѣкакви принципи.

Единъ по-сериозенъ въпросъ се засегна тукъ отъ г. Бозвелиевъ, относително съществуването на тричленнитѣ комисии като институция, която унищожава принципа на самоуправлението. Азъ нѣма да влизамъ въ споръ по него. Зная, че тричленната комисия е закона институция, уредена отъ закона за градскитѣ и селскитѣ общини. Колкото и да е вѣрно, че тричленната комисия не е общински свѣтъ, уважаеми господа, вие сте свидѣтели съ мене на едно, че отъ четири години животътъ тъй наложи на България, че тричленната комисия стана кметство. И ако отидемъ до оная крайностъ, която г. Бозвелиевъ поддържа, че тричленната комисия не може да прѣдставлява общинския свѣтъ по силата на една необходимостъ, питамъ: какъ можемъ ние да удовлетвориимъ нуждитѣ на общинитѣ? Общината умрѣ и по силата на закона остана тричленната комисия, която трѣбваше непрѣмѣнно да прѣдължи живота на общината. И ако нѣмахме такава учрѣждение, като тричленната комисия, нито щѣхме да можемъ да събираме приходитѣ, нито щѣхме да можемъ да заплащаме заплатитѣ. И ако тричленната комисия нѣмаше право да съставя бюджетъ, нѣмахме да можемъ да удовлетвори елементарнитѣ нужди, да плати заплатитѣ на чиновницитѣ си и щѣхме да останемъ при такова положение да нѣмаме органъ, който да може да прѣдставлява градската община. А че е по-добро да имаме община, по-добро е. Най-добро ще се развѣши въпросътъ, като станатъ общинскитѣ избори и българскитѣ граждани избиратъ за общински свѣтници ония, които искатъ.

К. Ципорановъ: Защо не произведете изборитѣ?

Министъръ Н. Мушановъ: Защото ние имаме закони и защото ги почитаме всички — и вие, крайнитѣ, сте противъ произвола — имаме закони, които воежатъ начина на избирането било на градскитѣ свѣтници, било на селскитѣ свѣтници, било на народното прѣдставителство. Положението си е такова, каквото бѣше вчера и онзи день. И вие знаете, че тукъ е гласуванъ законъ, кога трѣбва да станатъ селскитѣ избори, кога трѣбва да станатъ градскитѣ избори и кога трѣбва да станатъ законодателнитѣ избори.

К. Ципорановъ: Защо не обявявате още обща демобилизация?

Министъръ Н. Мушановъ: Защото нашата държава не е по калѣпа на вашата, както вие я разбирате. Нашата държава е буржоазна, тя е такава, каквато е уредена отъ конституцията и законитѣ.

Т. Лукановъ: Вашата буржоазна държава е грабителска.

Министъръ Н. Мушановъ: Нашата държава е такава, каквато я виждате и нѣма защо да спорите за тѣй. Когато вие я измѣните по подобие на вашата, тогава ще видимъ дали е по-добра отъ нашата; сега нѣма какво да споримъ. Нашата държава е такава, вие имате право да искате да управляваме съобразно законитѣ.

Г. Димитровъ: Вие тѣпчите собствената си конституция.

Министъръ Н. Мушановъ: Повдигна се другъ единъ въпросъ отъ страна на г. Панайодовъ, много основателенъ. Ние имаме единъ новъ данѣкъ — тѣ сѣ само два данѣка, които сѣ нови — този, който се одобри отъ г. Бозвелиева, а именно 3% върху стойността на незастроени мѣста, данѣкъ, който по принципа си е много справедливъ и може би господата отъ крайната лѣвица ще го приематъ, защото е много социалистиченъ, обаче възраженията, които се направиха отъ г. Панайодова, както и отъ други, иматъ сѣщо своето значение. Ако тенденцията

е да можем да вземем данъкът от онѣзи, които спекулиратъ съ земята и я продаватъ при днешнитѣ условия много скѣпо, такъвъ данъкъ е единъ отъ най-справедливитѣ; но ако цѣлѣта е да се накаратъ хората да застроятъ тогава при невъзможността днесъ да се строи, всичкитѣ ония бѣдни хора, които сѣ притежатели на имоти въ градоветѣ ще бждатъ заставени по силата на необходимостта да плащатъ голѣмъ данъкъ, да продадатъ своитѣ мѣста. Мѣстата ще бждатъ купени отъ спекуланти, които иматъ много пари и които въ сегашното врѣме искатъ да вложатъ тия свои пари въ недвижими имоти. Това възражение е много важно за момента, който прѣживяваме.

Г. Димитровъ: И за него има цѣръ.

Министъръ Н. Мушановъ: Ето защо, ще трѣбва да обмислимъ въ комисията и едното и другото, и ще поставимъ едно законоположение, което ще бжде най-справедливо. Азъ, напр., г-да, не бѣгамъ отъ данѣка, който би обложилъ въ полза на общинитѣ спекуляциитѣ и голѣмитѣ повишения на цѣнитѣ на недвижимитѣ имоти въ градоветѣ. Повдигна се въпросътъ и азъ ще проверя, какво стана въ закона за свръхпечалбитѣ, дали военниятъ данъкъ обхваща спекуляциитѣ и придобититѣ печалби отъ недвижимитѣ имоти.

Нѣкой отъ либералната група: Обхвана ги.

Министъръ Н. Мушановъ: Тогава би трѣбвало, и справедливостта го изисква, непорѣмно да се даде една частъ отъ този приходъ на общинитѣ. Тукъ, въ София, имаме имоти отъ 100 хиляди лева, продадени за единъ и половина милионъ лева. Въ такъвъ случай, дѣто нито умъ, нито знания, нито изкуство, нито индустрия сѣ вложени, общината има едно основно право да вземе частъ отъ тази свръхпечалба. Ще обмислимъ въпроса въ комисията и може въ туй отношение да се спогодимъ, да направимъ основата на данѣка да бжде по-справедлива. Г. Бозвелиевъ повдигна другъ въпросъ, който сѣщо е важенъ. Отъ Казанлъкъ искатъ да се обложи съ данъкъ розовото масло, което се изнася за чужбина; отъ Сливенъ и Габрово искатъ да се обложи износътъ на метътъ шаекъ; отъ Пловдивско има искане да се обложи всѣки декаръ оризище съ по 1 л. въ полза на единъ фондъ за борба съ малариата. Азъ имамъ всички тия заявления тукъ. Щомъ желанието ни е да подпомогнемъ общинитѣ, да наложимъ справедливи и основателни данѣци, нѣма да има никой противъ. Поне този въпросъ не трѣпи партизански разисквания и нѣма защо да го повдигаме; ще отиде въ комисията и тамъ ще направимъ всичко, което е необходимо и нужно.

Ще заключа, г-да, и ще помоля г. Шиварова да се откаже да вземе думата; нека да гласуваме законопроекта по принципъ и да го изпратимъ въ комисията, дѣто, като се съберемъ, ще можемъ да го направимъ най-добъръ. Но забѣлжете едно — и тукъ ще подкрѣпя думитѣ на г. Луканова — този въпросъ е тѣй важенъ за българскитѣ градски общини, щото всички чакатъ неговото гласуване, за да могатъ да наредятъ своитѣ бюджети въ течението на мартъ, тѣй като бюджетната година почва отъ 1 априлъ т. г. Важността на общинскитѣ бюджети никакъ не съотвѣтствуватъ на заинтересоваността на Народното събрание къмъ законопроекта, но ние сме длѣжни да го работимъ мимо всѣка заинтересованостъ тукъ и колкото сме длѣжни най-подиръ къмъ тѣзи общини и къмъ устройството на българската държава да го прокараме, колкото е възможно по-скоро. Ще моля почитаемото Народно събрание да го гласува по принципъ, да го изпратимъ въ комисията и тамъ въ нѣкои и други точки да направимъ законопроекта по-добъръ, отколкото е сега.

Прѣдседателъ: Г. Шиваровъ! Искате ли да говорите?

С. Шиваровъ: Азъ искамъ да знамъ има ли записани други слѣдъ мене.

Прѣдседателъ: Само г. Яблански.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ бихъ молилъ и г. Яблански да се откаже да говори.

Д. Яблански: Азъ ще искамъ да обърна внимание само върху нѣкои пунктове.

С. Шиваровъ: Щомъ Вие ще искате да обърнете внимание, и азъ ще искамъ да говоря. Знамъ, че по адвокатски ще говорите много.

Д. Яблански: Не по адвокатски, ами ще взема думата по нѣкои такси, по които искамъ да обърна внимание.

И. х. Ивановъ: Въ комисията, г. Яблански.

Министъръ Н. Мушановъ: Ще дойдете да кажете въ комисията.

Д. Яблански: Ама не съмъ членъ въ комисията.

Министъръ Н. Мушановъ: Ще Ви помолимъ да дойдете и ни кажете миѣнието си.

Д. Яблански: Има нужда отъ освѣтление. Ще прочета само моитѣ бѣлѣжки и ще ги нахвърлямъ набързо.

С. Шиваровъ: И азъ тѣй ще направя.

Прѣдседателъ: Има думата г. Стоянъ Шиваровъ.

С. Шиваровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Бѣлѣжкитѣ, които ще направя по този законопроектъ, който сега се внася за разглеждане, ще бждатъ съвсѣмъ кратки: едно, защото азъ не обичамъ никогашъ да говоря много, нито пѣкъ, когато говорятъ много, ми се слуша, и друго, че и да се мѣча да говоря много, азъ не съмъ отъ тѣзи, които могатъ да говорятъ много. Та, казвамъ, бѣлѣжкитѣ, които ще направя, сѣ съвсѣмъ малки и кратки.

Първата бѣлѣжка, която имамъ да направя по законопроекта, е тази, която и прѣждеговорившиятъ г. Лукановъ направи. Менѣ ми прави много неприятно впечатление както сега, тѣй и онзи день, че народното прѣдставителство се отнася съвсѣмъ безинтересно, безъ внимание къмъ единъ законопроектъ, който азъ смѣтамъ, пѣкъ и всички вие трѣбва да смѣтате — е единъ законопроектъ много сериозенъ и като такъвъ, трѣбваше народното прѣдставителство да го разгледа съ най-голѣмо внимание. За голѣмо съжление, обаче, онзи день, когато този законопроектъ се сложи на разглеждане, когато той се прочете и когато почнаха дебатитѣ по него, тукъ имаше отъ 245 души само 23 народни прѣдставители.

С. Дойчиновъ: Тогава не е трѣбвало да започва разглеждането му.

С. Шиваровъ: Това явление е печално, но то е фактъ, г-да; то показва доколко народното прѣдставителство е внимателно къмъ законопроекта за общинското и окръжно самоуправление въ нашата държава. Когато е въпросъ да се разгледатъ нѣкои законопроекти, въ които се засѣгатъ интереситѣ на банкери, адвокати, прѣдприемачи, всичкитѣ г. г. народни прѣдставители селятъ тукъ, затѣй защото се засѣгатъ тѣхнитѣ интереси. Онзи день ние бѣхме свидѣтели, когато се разглеждаше законопроектъ за данѣка върху печалбитѣ отъ войната; тогава всички седѣха тукъ, не имъ бѣше тежко да седятъ; но когато той се гласува, когато той мина, всички напуснаха банкитѣ, отидоха си и тукъ останаха само 23 души на брой. Азъ искамъ туй да се отбѣлѣжи въ дневникитѣ. Туй показва колко съ внимание ние гледаме на закона за селскитѣ и градски общини и на тоя за окръжнитѣ съвѣти, а пѣкъ струва ми се, че тамъ именно трѣбва най-много да гледаме. Споредъ моето разбиране и споредъ разбирането на нашитѣ другари, селскитѣ и градскитѣ общини и окръжнитѣ съвѣти не сѣ нищо друго, освѣнъ основитѣ на нашата държава. Щомъ тѣ сѣ основитѣ на нашата държава, щомъ ние смѣтаме, че върху тия основи трѣбва да градимъ нашата държавна сграда, ние трѣбва да помислимъ най-на прѣдъ, както мисли всѣки разуменъ архитектъ, който, когато слага основитѣ на нѣкоя сграда, казва, че докато основитѣ не сѣ здрави, и сградата не може да бжде здрава. А нашето невнимание къмъ този законопроектъ показва, че ние смѣтаме да строимъ сграда, особено сега, когато говоримъ ужъ за обновление, на която ще положимъ основитѣ, но тѣ досѣщъ приличатъ — нека тѣй да се изразя — на нѣкоя селска колиба, която се строи на колове, гради се съ прѣти, покрива се отсетнѣ съ европейски или марсилски керемиди, както ги наричатъ, но слѣдъ врѣме, когато тѣзи керемиди натегнатъ, тѣ падатъ

и сградата се събаря. И ние сега, когато ще строимъ нашата сграда, когато ще се възобновяваме съдѣт тия тежки врѣмена, които българскиятъ народъ прѣживява, ние трѣбва да съсредоточимъ вниманието си и тукъ да помислимъ какво трѣбва да направимъ. Наистина, конституцията ни осветява единъ принципъ, че общинитѣ и окръжията сѫ учрѣждения автономни, но доколкото тая автономностъ е автономностъ, всички виждаме и ще виждаме какъ става, ако тѣ вървятъ работитѣ у насъ, особено по отношение уредбата на общинскитѣ и окръжни съвѣти. Прѣди всичко никой отъ насъ не може да се занимава изключително съ всички закони, у насъ не може всѣки кой какъ може да събира материяли, свѣдѣния и да дава свои мнѣния, когато, като депутатъ, бѣде поставенъ да даде мнѣние по известни въпроси. Тѣй всѣка работа, споредъ разпрѣдѣлянето на работитѣ у насъ, има надлеженъ министъръ, подъ вѣдомството на който има достатъчно хора, които сѫ поставени на негово разположение да му помогнатъ, за да изнесе той прѣдъ насъ онзи законопроектъ, който е нуженъ за разглеждане. Като се разгледатъ самитѣ мотиви на законопроекта, ще видите, че онѣзи хора, които сѫ турени въ услуга на г. министъра на вътрѣшнитѣ работи да му подпомогнатъ съ законопроекта, който внася, не сѫ си дали трудъ дори да напишатъ мотиви такива, каквито други хора сѫ се погрижили да напишатъ и сѫ дали по-добри мотиви отъ тѣзи, които тѣ сѫ дали. Въ Министерството на вътрѣшнитѣ работи има едно отдѣление, което се нарича „Отдѣление за изборнитѣ учрѣждения“. Най-напрѣдъ ние трѣбва да се запитае какво върши туй отдѣление въ Министерството на вътрѣшнитѣ работи и какви сѫ неговитѣ длѣжности които трѣбва да върши. Доколкото съмъ ималъ случай да се добера до свѣдѣния за туй отдѣление, не съмъ научилъ нищо повече отъ туй, че това отдѣление работи само когато дойде врѣме за избори, да даде образецъ за избирателни списъци, този образецъ се печати вече въ „Държавенъ вѣстникъ“ и по-нататѣкъ друга работа нѣма. Ако има друга работа, то е само да даде нѣкои окръжни, за да упѣти ужъ общинитѣ какъ трѣбва да станатъ изборитѣ. А по-нататѣкъ какво върши туй отдѣление, азъ не зная. Дано г. министърътъ ми каже, че туй отдѣление върши много, много работи; но споредъ моитѣ свѣдѣния то нищо не върши. Ако бѣше вършило нѣщо, то щѣше да излѣзе съ единъ законопроектъ или съ единъ мотиви такива, които като прочетѣхме, може би нѣмаше да има нужда да станемъ сега да дебатираме по този законопроектъ, защото самитѣ мотиви щѣха да ни убѣдятъ, че дѣйствително този законопроектъ, който се внася, трѣбва да бѣде гласуванъ безъ дебати или при съвършено малко дебати. Самитѣ мотиви на законопроекта, обаче, не ни даватъ да се ориентираме и да разберемъ защо се иска туй хората не сѫ си дали трудъ да напишатъ мотиви. Съ туй азъ не искамъ да упрѣкна г. министъра, защото той не е въ състояние да пише всичко, ами говоря на онѣзи, които сѫ турени въ негова услуга, но не сѫ си дали трудъ да напишатъ мотиви, когато други хора, които по-малко могатъ да знаятъ какъ стоятъ общинскитѣ и окръжни работи у насъ, тѣ сѫ си дали трудъ и сѫ написали нѣщо повече отъ туй отдѣление, въ което има нѣколко души — не знамъ дали не ще сгрѣша, ако кажа — плѣхове, които стоятъ тамъ и нищо не правятъ. Напр., Пловдивската окръжия постоянна комисиия излиза съ единъ мотиви и изпраща единъ законопроектъ, който показва, че тамъ много по-обширно много по-сериозно и много по-внимателно сѫ се занимали съ закона за окръжнитѣ съвѣти и съ закона за селскитѣ и градски общини. Тая окръжия постоянна комисиия ни дава дори единъ проектъ, за работи каквито въ прѣдложения сега законопроектъ ние не виждаме — такива работи сѫ посочени тукъ въ проекта на Пловдивската окръжия постоянна комисиия. Туй показва, че Пловдивската окръжия постоянна комисиия си е дала по-много трудъ по този законопроектъ. Отколкото отдѣлението за изборнитѣ учрѣждения при Министерството на вътрѣшнитѣ работи. Може би, ще ми се направи възражение, че тя само съ него се е занимала и заради туй е имала възможностъ по-широко да го проучи и да даде по-широки мотиви. Да, ако само тая бѣше работата на Пловдивската окръжия постоянна комисиия, ако тя нѣмаше друга работа, азъ щѣхъ да кажа: вѣрно е, нѣмала друга работа. Занимавала се е съ този законопроектъ 10—15—20 дена. Но азъ съмъ ималъ случай да бѣда и окръженъ съвѣтникъ, и селски общински съвѣтникъ, ималъ съмъ случай да работя въ селски и въ градски общини и въ окръжни съвѣти и знамъ, колко сѫ работитѣ тамъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. Шиваровъ! Позволете. Мнѣнието на постоянната комисиия е отъ 12 февруарий, а законопроектътъ е отъ 30 ноември. Законопроектътъ е, значи, отъ 4 мѣсеца по-рано, а туй мнѣние на постоянната комисиия е отъ прѣди 20 дена; много късно. Постоянната комисиия е закѣснѣла.

С. Шиваровъ: Важното е, че тѣ сѫ си дали трудъ да проучатъ много по-добъръ законопроектъ, отколкото тѣзи, които трѣбваше да го приготвятъ и които не сѫ го и проучили. Ако се каже, че постояннитѣ комисиии нѣматъ работа, че само туй имъ е била работата, затуй сѫ проучили по-обстойно този проектъ, съ това никой не вървамъ да се съгласи. Всѣки, който е надникналъ въ селскитѣ и градски общински съвѣти и въ окръжнитѣ постоянни комисиии, той знае, че тамъ работитѣ сѫ много повече, отколкото навсѣкждѣ другагѣ, защото тамъ персоналътъ е много по-малкъ, отколкото въ държавнитѣ учрѣждения. Но тѣ сѫ си направили този трудъ, проучили сѫ туй нѣщо; заслужава даже да прочета тѣхнитѣ мотиви, но, за да не губимъ врѣме, нѣма да ги прочета. Дори като погледнете заглавието на законопроекта, който ни се прѣдлага на разглеждане, ще видите, че се казва: „Законопроектъ за измѣнение законитѣ за окръжнитѣ съвѣти за градскитѣ и селскитѣ общини“. Ако по-сериозно се бѣше погледнало на този въпросъ, не че трѣбваше да бѣде „законопроектъ за измѣнение“, но трѣбваше да бѣде „законопроектъ за измѣнение и допълнение законитѣ за окръжнитѣ съвѣти и за градскитѣ и селскитѣ общини“. Наистина, подхвърли се одева, че този законопроектъ е една врѣменна мѣрка, че когато му дойде врѣмето, ние пакъ ще се занимаемъ съ него. То значи, всѣки денъ да си имаме работа, да се каже, че се занимаваме съ закони, всѣки денъ да измѣняваме, попълваме и допълваме, а не когато му е врѣмето да направимъ тая работа. Този законопроектъ има за цѣлъ не да допринесе нѣщо за общинитѣ, или, ако допринесе, ще допринесе съвършено малко нѣщо, защото въ него не се прѣдвиджа нищо друго, освѣнъ нови приходи и нови разходи на общинитѣ. Дѣйствително, днешното врѣме ни налага да се занимаемъ съ такова едно измѣнение, за да прѣдвидимъ приходи на общинитѣ, защото разходите имъ се увеличаватъ. Но отъ самия законопроектъ азъ не мога да се убѣдя, дали всички ония приходи, онѣзи проценти, които се прѣдвиждатъ, сѫ достатъчни да се покриятъ разходите, които се налагатъ на общинитѣ. Единъ примѣръ. Единъ селски кметъ, на който най-големия размѣръ на заплатата му, споредъ закона за селскитѣ общини, бѣше до 1.200 л. — по-нагорѣ нѣма — сега, споредъ новия законопроектъ, ще му се плаща до 3.000 л., а на секретарь-бирника ще се плаща друга по-голяма сума отъ оная, която бѣше досега. Когато на единъ селски кметъ заплатата ще се увеличи 3 пѣти, отколкото е била до сега, . . .

Министъръ Н. Мушановъ: До 3 пѣти.

С. Шиваровъ: Макарь че „до“. — . . . когато на секретарь-бирника сѣщо тѣй ще се увеличи заплатата, когато другитѣ общински разходи ще се увеличатъ, то питамъ се: тия врѣхнини, които ще разрѣшимъ съ законопроекта. тия проценти, които даваме, имаме ли гаранция, че ще бѣдатъ достатъчни да покриятъ новитѣ разходи на общинитѣ? Отъ този законопроектъ туй нѣщо не се вижда, г-да. И ние само ще гласуваме единъ законопроектъ, ще смѣтаме, че сме изпълнили длѣжността си, че сме разрѣшили на общинитѣ да увеличатъ приходитѣ си, за да могатъ да покриятъ своитѣ разходи. Но утрѣ, когато общинитѣ и окръжнитѣ съвѣти се справятъ съ този законопроектъ и съ тѣзи размѣри, които сме имъ дали, ще видятъ, че тази работа не се постига тѣй; защото съ размѣритѣ на приходитѣ, които се даватъ споредъ законопроекта, не се увеличаватъ по два пѣти и по три пѣти, както разходите, които се разрѣшаватъ съ законопроекта. Щомъ като е тѣй, азъ казвамъ, че ние не сме сигурни, дали ще задоволимъ нуждитѣ на общинскитѣ и окръжни съвѣти съ този законопроектъ. Той ще има значение, може би, само толкова колкото ще има значение единъ законопроектъ, който ни се внесе вчера или онзи денъ отъ нѣколко души, на които сега имъ дошло на ума да заплачатъ за общинскитѣ, държавни и окръжни служащи и чиновници. Когато бѣше врѣме да плачатъ за тѣхъ, тѣ не плачеха, когато бѣше врѣме да имъ помогнатъ, тѣ не имъ помогнаха, когато бѣше врѣме да се занимаятъ съ този въпросъ, тѣ не се занимаха съ него, ами сега внасятъ единъ законопроектъ, за да кажатъ: Никола Рада води, а не

Рада Никола води — „ние мислимъ за окръжнитѣ, за общинскитѣ и за държавнитѣ чиновници“. Ами когато сте мислили, когато сте били такива доброжелатели на тия, както ги наричатъ, онеправдани държавни, окръжни и общински чиновници и служаци, защо по-рано не мислѣхте. ами сега, когато знаете, че „дали ще бѣде или не ще бѣде“ не се знае. Е, тъй да се прѣпоръчатъ само на хората, че и тѣ сѣ мислили . . . — и тѣ се сѣшатъ кои сѣ.

К. Торлаковъ: Само за агитация.

С. Шиваровъ: Само за агитация става това.

С. Дойчиновъ: Тѣй управляваме ние. Това е блокового управление.

С. Шиваровъ: Тѣй, не Ви е срамъ Васѣ! — Онѣзи, които прѣди мене говориха, казаха, че автономията на окръжнитѣ и общински сѣвѣти досега не била зѣчитана. И азъ сподѣлямъ тази мисль, г-да. Защото, ако може да се говори за автономия, такава, каквато конституцията прѣдвизда, азъ разбирамъ, че общинитѣ трѣбва да сѣ свѣршено независими, да си нареждатъ своитѣ работи. А пъкъ то като отидете въ която щете селска община, въ която щете градска община, че дори и въ окръжнитѣ сѣвѣти, като видите, какъ трепери самиятъ персоналъ тамъ, когато види нѣкой по-издигнатъ чиновникъ, дошълъ да го види, ще разберете, че тамъ свѣршено нѣма автономия, ами тамъ има страхъ божи, тамъ има едва ли не робско подчинение, останало ни, може би, отъ робскитѣ врѣмена, но самостоятелностъ въ общинитѣ, особено въ селскитѣ, нѣма. Държавнитѣ органи, били тѣ полицейски, били тѣ финансови, били каквито ще да сѣ, когато отидатъ въ селскитѣ общини, не се поставятъ прѣдъ кмета като прѣдъ човѣкъ, който е посоченъ отъ хиляда или двѣ хиляди избиратели, не се поставятъ като прѣдъ единъ човѣкъ почтенъ, който е избранъ отъ селското население, ами се поставятъ прѣдъ него, като че ли тѣ иматъ нѣкаква властъ надъ него; и селскитѣ кметъ още трепери, когато види стражаръ, дошълъ въ селото. А пъкъ азъ мисля, че не трѣбва да бѣде тѣй и всѣки, вѣрвамъ, ще се съгласи, че не бива да бѣде тѣй. Но нашитѣ общини, особено селскитѣ, дѣкъ и градскитѣ въ по-малкитѣ градища — тѣ не сѣ далечъ отъ селскитѣ — тѣй си я каратъ, защото по-раншнитѣ — а не знаа и сега какво ще бѣде, и утрѣ какво ще бѣде — управници у насъ винаги сѣ гледали да третираатъ селската община — изобщо общинитѣ — не като самостоятелно учрѣждение, не като институтъ съ автономия, но като подчинено учрѣждение и на него сѣ стоварвали всичкитѣ криви дѣрва и отъ него всичко искатъ, но на него нищо не даватъ. Какви игри ставатъ особено по окръжнитѣ, по градскитѣ, по селско общинскитѣ работи всички ги знаете; всѣкому се ще само да ги знае, безъ да иска да ги каже какви сѣ, защото може да му потрѣбватъ нѣкога. Вие знаете какво става, когато се назначаватъ тричленни комисии било въ селата, било въ градищата или при окръжнитѣ постоянни комисии. Тамъ става една гавра съ тѣхъ. Азъ съмъ билъ въ постоянна комисия и съмъ виждалъ какво правятъ. Може би ще се каже: „Че и ти си го правилъ“. Така, напримѣръ, трѣбва да се назначи нѣкой въ тричленната комисия. Окрѣжнитѣ управители посочва едно, околийскитѣ началникъ сочи друго, окръжната постоянна комисия посочва трети, каватъ се помежду си и най-сетнѣ не назначаватъ тѣзи, които сѣ посочени отъ общинитѣ, ами онѣзи, които сѣ тѣхни партизани. И това било автономия на селскитѣ общини, на градскитѣ общини и на окръжнитѣ сѣвѣти.

С. Златевъ: Сега не ставатъ такива работи.

С. Шиваровъ: Вие ако слушате, какво приказвамъ, нѣмаше да повтаряте, че сега не ставатъ такива работи.

Единъ отъ либералитѣ: По-рано може да се е практикувало така, да се назначаватъ само партизани, но сега, другѣ-яче става.

С. Шиваровъ: Ако е въпросътъ, г. г. народни прѣдставители, да помогнемъ на нашитѣ селски и градски общини и на нашитѣ окръжни сѣвѣти съ доходи, азъ мисля, че не трѣбва да се задоволяваме само съ тѣзи доходи, които сѣ посочени въ законопроекта, защото струва ми се, че тѣ не сѣ достатѣчни; ако бѣха достатѣчни, да, но менъ ми се струва, че тѣ не сѣ достатѣчни. Па дори и да сѣ

достатѣчни, ако има нѣкъдѣ лесно, ние можемъ да посочимъ на общинитѣ и други извори, защото ако не имъ развѣржемъ рѣцѣтъ, тѣ и да искатъ да си намѣрятъ извори, ние съ нашитѣ законопроекти нѣма да имъ позволимъ. Азъ, напримѣръ, бихъ посочилъ единъ изворъ за доходи на общинитѣ, селски пъкъ и градски, който като го казвамъ, вѣрвамъ, че ще ви се види, може би смѣшенъ, може би и глупавъ. Но азъ отъ опитъ съмъ дошълъ до убѣждението, че този изворъ — поне като нѣма друга възможностъ — трѣбва да се отпуши, за да могатъ общинитѣ да добиятъ нѣщо отъ тамъ.

К. Торлаковъ: Съмнително е, дали г. министърътъ ще се съгласи съ него.

П. Даскаловъ: Кой е този изворъ, кажете!

С. Шиваровъ: Г. г. народни прѣдставители! Само който не е ходилъ по селата, само който не е ходилъ по малкитѣ градчета, само той не знае, къдѣ се събиратъ гражданитѣ отъ малкитѣ градчета и селянитѣ въ празниченъ день, въ дѣлниченъ день, вечерно врѣме прѣзъ голѣмитѣ зимни нощи. Въ селата както и въ градищата възможно е да се събиратъ въ нѣкое читалище — макаръ и да не е до тамъ чисто — да се поразговарятъ, защото друго мѣсто за това нѣма. Вие всички знаете, че особено въ селата и въ малкитѣ градчета хората се събиратъ прѣзъ свободното си врѣме въ кръчмата. И тия кръчми, както нѣкой ги наричатъ Бакхусови капища, досега въ тѣхъ абсолютно никой не е налѣквалъ да види какво става. И ако нѣкой надникне, може би, си казва: нека става туй, защото отъ туй има добро. И ако нѣкой казва, че отъ това има добро, това азъ ще кажа, че сѣ, може би, адвокатитѣ и хората, които иматъ интересъ да използватъ единъ общественъ порокъ.

С. Дойчиновъ: Защо? Адвокатитѣ ли ги каратъ да пиятъ и да се биятъ?

С. Шиваровъ: „Който е открадналъ пчелата, тя е на калпака му“ — не се обаждай! Има хора, които иматъ интересъ отъ този общественъ порокъ, но ако се погледне по-внимателно на него, ние трѣбва да се загрижимъ и да видимъ накъдѣ отиваме и къдѣ може той да ни изведе. Азъ съмъ ималъ случай да бѣда не много врѣме секретаръ-бионикъ въ една селска община. Къдѣто съмъ лѣжалъ статистика — която нѣмамъ нарѣзка — и отъ която съмъ правилъ изчисления, че всичкитѣ грабежи, всичкитѣ палежи, всичкитѣ убийства, всичкитѣ бунтове, всичко, което не е желано отъ никого, става и е ставало винаги на кръчмата.

С. Златевъ: И отъ кръчмата.

С. Шиваровъ: Даже ако щете и кметоветѣ отъ тамъ се калѣпятъ, отъ олтара на кръчмаря. Всичкото зло, което може да има въ селата, па и въ градищата — като се погледне тукъ — иде все отъ кръчмата. И то въ кое врѣме става? Споредъ изчисленията ми всички тия работи ставатъ винаги въ празникъ срѣщу дѣлникъ или въ недѣля срѣщу понеделникъ. Това какво ни показва? Това ни показва, че когато свободнитѣ селяни, свободнитѣ граждани отиватъ на кръчмата, когато курдисватъ малко нѣщо глава, тогава замислятъ какво да правятъ; и тѣ правятъ или палежи или грабежи, или буйства или убийства. За този общественъ порокъ — гледамъ, че нѣкой се понасмиватъ — дѣйствиелно и никой досега не се е загрижилъ да се занимае съ него, да го проучи и да види, дали не трѣбва да се тури нему цѣръ. Прѣди нѣколко години, мисля, прѣзъ 1905 г., па, ако се не лъжа, около тѣзи години, едно отъ нашитѣ правителства бѣше внесло единъ законопроектъ, който, мисля, бѣше нареченъ тогава „законъ за публично то пиянство“. Тоя законопроектъ виде първо четене, видѣ, мисля, и второ четене, но трето четене не видѣ. Мотивитѣ на този законопроектъ започнали най-напрѣдъ съ думитѣ: „че българскитѣ народъ е трезвенъ, но понеже се има опасностъ, че този порокъ, пиянството, ще вземе у насъ по-голѣмъ и широкъ размѣръ, да се взематъ мѣрки още отъ сега противъ него“. Само затуй, защото, както ви казахъ, въ законопроекта се казало, че българскитѣ народъ е трезвенъ, намѣрилъ се тогава единъ депутатъ отъ тогавашнитѣ врѣмена да се обяви противъ този законопроектъ и да каже, че това е оскръбление за българскитѣ народъ, да го признаваме, че е трезвенъ, а, отъ друга страна, да гласуваме законъ противъ публичното пиянство. Казалъ той това и тогава, може

и днес да го каже, но като погледнете въ неговите скрити намърения, ще видите, че той е имал онзи намърения, за които азъ спомнахъ прѣди малко — колкото повече пукнати глави има, колкото повече запалени плѣвни има въ селото, колкото повече скарани хора има, толкова повече берететъ за него ще има; но за селското население ще има празни кесии, ще има скарани и сбити хора. Другъ пъкъ тогава се е намѣрилъ да каже, че то е позоръ за България да има единъ такъвъ законъ. „Законитъ, казва той, не прѣдшествуватъ нравитъ, ами нравитъ прѣдшествуватъ законитъ. Нашитъ нрави не сж още дотамъ изгубени, хората не сж още дотамъ деморализирани, за да мислятъ за законъ противъ пиянството, да го гласуваме и нареждаме“. Значи, трѣбва да се запали плѣвната, че тогава да отидемъ да гасимъ, а не да вземемъ прѣдварителни мѣрки; трѣбва да видимъ пожара и какви размѣри ще вземе и тогава да вземемъ тулумбата и да гасимъ. Сега гледаме май, че по-голѣмитъ здания не чакатъ да стане пожаръ, та да го гасятъ, ами изъ вжтрѣшността на зданието на всѣка врата сж турили по една тулумбичка, съ която, за всѣки случай, щомъ се появи пожаръ да го гасятъ. И този уменъ човѣкъ вмѣсто да подкрѣпи правителството, отъ което е билъ внесенъ този законопроектъ, излиза да се бори противъ него, защото туй било „оскрѣбление за българския народъ“. Та, напѣсо, азъ мисля, че разбирате какво искамъ да кажа. Азъ мисля, че държавата не взема мѣрки, за да ограничи туй зло, което се нарича пиянство — пъкъ и други епитети могатъ да му се прикачатъ — мисля, че държавата не взема толкозъ строги мѣрки, или ако вземе, взема ги само колкото да се каже, че ги взема, ами и държавата гледа да използва този порокъ. И ние виждаме, че на ракията, на виното, на всички пития се налага акцизъ, за да се пълни държавното съкровище съ доходи. Щомъ е тъй, азъ мисля, че иматъ право и общинитъ да налагатъ такива данѣци. Азъ зная села въ Ямболска околия, дѣто отъ освобождението насамъ, пъкъ и прѣди освобождението — че и до скоро бѣше това — никога не позволяватъ въ селото да има кръчми и ако позволяваха, позволяваха само на едного да отвори кръчма, който заплашаше сѣбѣ туй единъ добъръ наемъ на общината. А днесъ у насъ какво става? Въ всѣко село, на всѣко кюше и кръчма. Кръчми имаме, но тѣ не даватъ почти никакъвъ доходъ на общинитъ, а пъкъ селскитъ общини само съ тѣхъ си иматъ разпоявля. Всѣка вечеръ нощнитъ пазачи, всѣки денъ агентитъ, вмѣсто да отиватъ да обикалятъ медията, висятъ по кръчмитъ, за да усмиряватъ този или онзи, който се е напиалъ и е направилъ нѣкакъвъ скандалъ. Само на тия заведения служатъ, но тия капища нищо не даватъ на общинитъ или съвсѣмъ малко даватъ. Ето защо, азъ посочвамъ слѣдния доходъ за общинитъ: вмѣсто да се взематъ отъ общинитъ, както е сега споредъ закона, извѣстенъ процентъ върхуна върху патентитъ за право-полаване спитини питиета, абсолютно да се забрани по селата и въ градоветъ да има кръчми; но ако това днесъ не може да стане поради дълбоко закоренѣлия порокъ, то поне ако има такива общината да дава туй полюбиватъ полъ наемъ, и то само единъ да го вземе. Трѣбва да се изработи особенъ законъ, който да врежда кръчмарския въпросъ у насъ, защото щемъ-нешемъ, ще дойде врѣме да се справимъ и съ този въпросъ, да се замислимъ, кѣтъ отиваме.

(Прѣдседателското мѣсто се заема отъ подпредседателя д-ръ И. Момчиловъ)

Слѣтъ тия кратки бѣлѣжки, г-да, които направихъ, азъ свършвамъ, като повтарямъ пакъ, че всички народни прѣдставители, било отъ лѣвицата, било отъ дѣсницата, не трѣбва да гледатъ тѣй леко на този въпросъ, защото туй показва, че ние сме дошли тукъ не да работимъ за цѣла България, не да работимъ за всичко, което интереситъ на страната налагаатъ, ами сме дошли да работимъ само за себе си — когато има въпросъ за милиони, само тогавъ да се трупаме всички, и когато той мине, всички да си отиваме, а на такива законопроекти да гледаме леко, безъ интересъ, като че не сж основата на нашата сграда селскитъ и градскитъ общини. А ако жителитъ сѣвѣти — зидовѣтъ. Ако ние нѣмаме здрави основи, каквито щемъ керемиди да творяме на тая гнила сграда, тя когато и да е ще се срути. Ето защо ние трѣбва да се занимаемъ по-сериозно съ този законопроектъ, да го проучимъ и да излѣземъ съ нѣщо за прѣдъ свѣта. (Ржкоплѣскане отъ земеделската група)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Димитъръ Яблански.

Д. Яблански: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Както каза прѣждеговорившиятъ, законопроектътъ заслужава всичкото наше внимание. Не знамъ защо е тази индиферентностъ отъ страна на народнитъ прѣдставители, когато се касае за подобрене финансовото положение на нашитъ общини — като че тѣ не искатъ и да знаятъ.

С. Дойчиновъ: Защото народнитъ прѣдставители очакваха единъ пълненъ законопроектъ, г. Яблански.

Д. Яблански: Моля Ви се! Картината, която ви прѣдстави г. министърътъ устно, както и отъ самитъ мотиви се вижда, е такава, че дѣйствително трѣбва да се направи всичко възможно, за да подкрѣпимъ нашитъ общини финансово, защото вслѣдствие на войната, както казва той въ мотивитъ къмъ законопроекта, тѣ сж изтощени, сѣдствата имъ сж изчерпани и не само че нѣматъ сѣдства за санитарни подобрения, за благоустройство и пр. и пр., но нѣматъ сѣдства да поддържатъ персонала си. При тия условия, азъ намѣрихъ за необходимо да кажа своето мнѣние още повече защото съмъ управлявалъ Софийската община, когато бѣше въ плачевно положение, и, благодарение на извѣрденитъ мѣрки, които въ 1897 г. се узакониха и приложиха, общината можѣ да изплува отъ това финансово банкрутство, въ което бѣше поставена тогава. Азъ проучихъ законопроекта и намѣрихъ, че тия доходи, които се прѣдвиждатъ, сж съвършено недостатъчни, за да могатъ дѣйствително да отговарятъ на нуждитъ на общинитъ. Нека г. министърътъ да мѣ извини, но въ случая, ако се чака, когато държавата ще модернизира данѣцитъ, тогава и общинитъ да използватъ това нѣщо, то ще бѣде много далеко. Финансовиятъ министъръ не ни е занималъ до днесъ, а не вѣрвамъ и той да се е занималъ съ този въпросъ за модернизирането на нашитъ данѣци, защото едва ли е имало врѣме да проучи данѣчнитъ реформи, които сж много сложни. Нашето финансово положение, за нещастие, е тѣй забатачено, че не знамъ, какъ ще изплуваме. Ние живѣхмѣ доскоро съ заеми по 50 милиона лева на мѣсецъ; това ни кръпеше да поддържаме войната, това ни кръпеше да се поддържаме, ако щете и вжтрѣшно; три години стана не сме гласували редовечъ бюджетъ, както трѣбва, съ всички прѣдвиждания на приходи и разходи. Когато другитъ държави, ангажирани въ войната, направиха всичко възможно да увеличатъ приходитъ си въ двоенъ и троенъ размѣръ, у насъ, нищо не се направи въ това отношение. Прокараха се нѣкои закончета, палиативи, които нищо нѣма да донесатъ. Всички бѣха съсрѣдоточили вниманието си върху данѣка отъ печалбитъ прѣзъ врѣме на войната, като мислѣха, че този данѣкъ ще покрие всичко.

П. Даскаловъ: Защото така се водѣше борба.

Д. Яблански: А пъкъ съ вотирането тѣй късно на този законъ, едва-ли ще получимъ половината отъ това, което можеше да се получи, ако законътъ бѣ гласуванъ на врѣме.

Т. Лукановъ: Затова го бавиха.

П. Даскаловъ: Защото бѣше станалъ знае за дематогия.

Д. Яблански: Така че, съ този законопроектъ ние да поправимъ нашето финансово положение, много сме далечъ.

С. Дойчиновъ: Сега съ конфискацията има друго знаме.

Д. Яблански: Нито пъкъ конфискацията ще ни помогне. Тукъ се искатъ радикални мѣрки, искатъ се данѣци и ще ги понесемъ, нѣма какво да правимъ: държавата трѣбва да изплува отъ това положение. България трѣбва да запази своята кредитоспособностъ и своята честъ прѣдъ външния свѣтъ, тя нѣма да се постави въ положението на несъстоятеленъ длъжникъ и затова длъжностъ е на народното прѣдставителство, а специално на правителството, да ни сезира съ тия законоположения за модернитъ данѣци, за които говори г. министърътъ, и часъ по-скоро да ги узаконимъ, за да може поне прѣзъ идущата редовна сесия да се вотира единъ редовенъ бюджетъ, съ всички прѣдвиждания на приходи и разходи, както подобава на една благоустроена държава. Както се вижда за сега бюджетъ нѣма да се внесе, ще вотираме, може-би, само два-

найсетинки, ще се разотидемъ като оставимъ на бждещата, може-би, Камара тя да спасява положението. Много е тежко положението въ случая, и, види се, обстоятелствата така се сложиха, че повече отъ това, което се направи, не може втора извънредна сесия да се направи.

Въ мотивитъ на законопроекта се казва: да се притечемъ на помощъ на разстроеното финансово положение на нашитъ окръжни съвети, както и на градскитъ и селскитъ общини. Обаче, по отношение окръжнитъ съвети чикакви приходи не виждаме да се прѣдвиждатъ, никакви такси, освѣнъ едно единствено увеличение на върхнината върху прѣжитъ данѣци отъ 10% на 15%. Това е всичко — 5% увеличение, съ което ще спасяваме окръжнитъ съвети. Това не може да бжде; това е играчка. Трѣвало би поне въ комисията да се намѣрятъ източници. 5% — това сѣ палеативи. Какво ще дадете на тия окръжни съвети, на тия постоянни комисии, за персонала на които прѣдвиждате едно увеличение на заплатитъ въ двоенъ и троенъ размѣръ? Не съмъ противъ увеличението на заплатитъ — ние трѣбва да плащаме добри нашии служители, както държавни, така окръжни и общински, градски и селски, защото при добро плащане ще имаме добъръ персоналъ, при лошо плащане, толкова и ще очаквате отъ него — но въ същото време трѣбваше за това да се прѣдвиждатъ нѣкакви такси, нѣкакви увеличения. Но, както ви казахъ, прѣвижда се само едно единствено увеличение отъ 5% на върхнината върху прѣжитъ данѣци.

Какви измѣнения има въ закона за градскитъ общини? Въ чл. 35, алинея втора, се прибавя, че прѣзъ време на мобилизация или война 3-членнитъ комисии иматъ право да функциониратъ като съвети. Даваме голѣми права на 3-членнитъ комисии, а общото мнѣние, г-да, на всички оратори, които се изредиха тукъ, е, че 3-членнитъ комисии трѣбва да прѣстанатъ да съществуватъ. Тѣзи 3-членни комисии противоречатъ на автономията на общинитъ, противоречатъ на принципа на пропорционалната система, която сме въвели у насъ, противоречатъ и на самия основенъ законъ. Отгъ нахлѣтъ да не могатъ подгласницитъ да не бждатъ съветници, когато населението имъ е дало довѣрие? Въ случай че нѣкои отъ първоначално прогласенитъ съветници си дадатъ оставката, тѣ трѣбва да дойдатъ на тѣхно мѣсто. Затуй този членъ на закона трѣбва да се махне съвършено — никакви 3-членни комисии за въ бждеще не трѣбва да има. Тия 3-членни комисии разстроиха нашитъ общини. А какво излиза сега? Че имъ даваме функции на общински съветници — значи, тя правятъ заеми, да упражняватъ всички права на съветитъ. Това по никой начинъ не трѣбва да се остави. И азъ бихъ молилъ тѣзи господа, които участвуватъ въ комисията — съжалявамъ, че азъ не съмъ членъ на тая комисия, но мога да присѣствавамъ — да прѣмахнатъ това съвършено. Пропорционалната система дава възможностъ подгласницитъ да замѣстятъ излѣзлитъ съветници. При пропорционалната система има двѣ-три листи въ повече, всички не могатъ да се бламиратъ и да се дадатъ подъ сѣлъ. Това не е възможно. Се ще се намѣрятъ съветници, макаръ и съ малко гласове, които да замѣстятъ отстраненитъ, и тѣ ще иматъ повече довѣрие на населението, от колкото нѣкаква 3-членна комисия, назначена отъ постоянната комисия съ одобрение на окръжния управител.

Нѣкой отъ земеделската група: Отъ околийския началникъ става назначението.

Д. Яблански: Тѣй щото, г-да, ще ви моля да се прѣмахне това. Въ интереса на общинското управление е да прѣстанатъ тия ежби и тия борби за разтуряне на съветитъ и за назначаване 3-членни комисии, съ което се върши една фаворизация на лица, близки на администрацията или на постояннитъ комисии.

По-нататкъ, г-да, въ законопроекта се приравнява Софийската община съ Пловдивската. Съгласете се, че има голѣма разлика между тѣхъ. Ние трѣбва да подразнимъ Пловдивската община съ Русенската, Варненската, но не и съ Софийската.

С. Дойчиновъ: Главниятъ секретаръ е отговоренъ за това.

Д. Яблански: Самата Софийска община, г-да, е повече отъ всѣко министерство. Който я е управлявалъ, ще знае това нѣщо.

С. Дойчиновъ: Тѣй е.

Д. Яблански: Софийската община трѣбва да се раздѣли на 2—3 подкметства, ...

Т. Лукановъ: Това е прѣвидено въ нейния законопроектъ.

Д. Яблански: ... защото, при едно население отъ 200 хиляди души, не може всичко да бжде централизирано на едно мѣсто. Не може всички граждани за нищожни работи да тичатъ въ кметството; тѣ трѣбва да бждатъ улеснени; трѣбва да имаме подкметства, поне още двѣ. Това трѣбва да се прѣвиди, и азъ ще ви моля да го прѣвидите въ този законъ, защото това централизиране прѣдставлява голѣми неудобства, голѣми мъжнотии, голѣми трудности за населението, когато то има работа съ общината. Кметътъ да остане да се занимава съ по-важнитъ работи на общината, той да бжде инициаторъ на всички мѣроприятия, той да бжде контролъ на подкметствата, като има 3—4, ако не и 5 души помощници. Бюджетътъ на Софийската община позволява, за да може да функционира тѣй, както функциониратъ общинитъ на други градове съ такова население. Увѣрявамъ ви, че може-би София само прави изключение — единъ градъ съ 200 хилядно население да има само едно централно кметство.

По отношение на Пловдивската община, това, което имамъ да кажа, то е, че тя е една злостастна община. На какво да се отдаде това? Вижда се, че съдбата на града е била така, че да попада на безъ инициатива съветници? Въ Пловдивъ бѣха вече проучили въпроса да се инсталира електрическо освѣтление и трамваи, когато въ София едва се замисляше това, защото Пловдивъ бѣха намѣрили готовъ водопадъ — Станимашкиятъ. И тази компания, която дойде и взе концесията на трамваитъ и освѣтлението въ София, тя по-нататкъ проучи въпроса за концесията въ Пловдивъ. Обяви се търгъ, направиха се офертитъ, обаче, търгътъ не се утвърди и оттогава до днесъ не е направено нищо: нѣма нито освѣтление, нито трамвай, нито канализация, нито дори водопроводи. Какво чуваме за нея само? Само постоянни заеми. И тази община е една отъ най-забаваченитъ, най-злостастнитъ. Освѣнъ това, градътъ Пловдивъ прѣстана да има това значение за Южна-България, което имаше по-рано. При наличността на пристанището Бургасъ, на пристанището Деде-Агачъ и въобще на бѣломорскитъ пристанища, той нѣма това търговско значение; той има просто локално значение, и затова трѣбва да бжде подравненъ съ Бургаската, Варненската и Русенската общини.

Министъръ Н. Мущановъ: Съгласенъ съмъ съ туй, но тѣ сѣмъ детайли, г. Яблански.

Д. Яблански: Моля, ще ми на и по-нататкъ.

Сега, г-да, по отношение доходитъ. Доходитъ, както забѣлѣзахъ и по-рано, не сѣ достатъчно изцѣпателни. Увеличени сѣ само съществующитъ; има прибавено нѣщо ново само за тютунитъ, по 20 ст. на килограмъ. Както забѣлѣзахъ, повечето отъ същественитъ такси се въведоха въ мое време още, като кметъ на София — само при тия условия приехъ тогава да бжда такъвъ, и тѣ сега сѣ увеличени, кои въ двоенъ, кои троенъ размѣръ. По моитъ прѣсметания, тѣ нѣма да дадатъ на Софийската община повече отъ 500 хиляди лева. Най-много се разчита на таксата върху месото. Прѣвиждатъ се въ бюлжета сега 700.000 л. Навѣмето когато се узакони, доходътъ бѣше 300.000 л. Обаче, забѣлѣжете, че вслѣствие гоамалния разхолъ на лобитѣ прѣзъ време на войната, а сега при липса на фуражъ отъ гладъ, той ще намалѣе значително, така че едвали ще се получи отъ това перо повече отъ 200—300 хиляди лева. А навѣно тѣзи, които сѣмъ изготвили законопроекта, сѣмъ мислили, че като се увеличи таксата съ 20 ст., ще имаме 1.400.000 л. Това нѣма да получатъ. Миналата година ми казаха, че доходътъ е билъ наполовина; тази година за м. януарий и февруарий доходитъ били съвършено слаби, а къмъ пролѣтъта и края на годината ще бждатъ още по-слаби. Така щото, това перо, на което може-би най-много се е разчитало, че ще донесе приходи на общината, ще бжде едно отъ най-слабитъ.

Сега, г. г. народни прѣдставители, илва таксата за тютюна, по 20 ст. на килограмъ. И тукъ има една нецѣлѣсообразность. Не знаея на какво се дължи туй нѣщо. Ние имаме тютюни ксантійски, хасковски и дупнишки, които струватъ по 20, 30 и 50 л. килограмътъ, а пъкъ имаме плѣвенски, шуменски и варненски, които струватъ по 5—10 л. килограмътъ. Разницата е голѣма; а еднакво ще

се таксуват. Тъ трѣбва да се таксуват съ извѣстенъ процентъ върху стойността и събраната сума да не остане само за тѣзи градове, които сѣ се ошастливили да иматъ тютюневи складове. За селскитѣ общини да оставимъ; тамъ нека си получатъ припадающата имъ се частъ върху продаденитѣ тютюни, но събраната сума отъ складовѣ на търговцитѣ, отъ които тоже ще се взема тази такса, да се разпрѣдѣли пропорционално върху населението на градовѣтѣ. Въ Ксанти, моля ви се, може да има 5 милиона килограма тютюнъ. Градътъ е доста благоустроенъ и нѣма нужда отъ тѣзи грамадни доходи. Ксанти се храни отъ Сѣверна и Южна България, както Хасково и Дупница се хранятъ повече отъ производството на другитѣ окрѣзи. Защо ще отиваме да облагодѣтелствуваме само тѣхъ съ тѣзи грамадни доходи? Въ Дупница може да иматъ тоже 5—6 милиона килограма тютюнъ. Таксата, която ще се наложи, да бѣде по процентъ върху стойността на тютюна и събраната сума да се разпрѣдѣли, както окроата, по числото на населението въ градовѣтѣ. Въ София сѣ концентрирани всичкитѣ търговци на тютюнъ, тукъ ставатъ продажбитѣ, обаче тютюнитѣ не сѣ тукъ, а въ Пловдивъ, Хасково, Ксанти, Дупница и пр.

А. п. Кировъ: Донѣкъдѣ бѣхте правъ, но сега не сте правъ, като искате да се концентриратъ приходитѣ пакъ въ Софийската община.

Д. Яблански: За селскитѣ общини ще ги оставимъ; азъ говоря само за голѣмитѣ складове въ градовѣтѣ.

А. п. Кировъ: Ние не сме съгласни да се даватъ голѣмитѣ приходи на градовѣтѣ, когато плачемъ за селскитѣ общини, че нѣматъ доходи.

Д. Яблански: За тѣхъ ще оставимъ приходи.

А. п. Кировъ: Г. Яблански! Тамъ не сте правъ.

Д. Яблански: Моля Ви се, азъ говоря само за голѣмитѣ депа, за голѣмитѣ складове, а не за тютюна на производителитѣ. Такситѣ отъ тѣхъ ще останатъ за общинитѣ.

А. п. Кировъ: Това не е право. Ако иматъ тютюнъ — да взематъ повече, ако не — да не взематъ.

Д. Яблански: Данѣкътъ върху незастроенитѣ мѣста, както забѣлѣжи г. министърътъ, е — не зная какъ да го обясни човѣкъ и не зная какъ е могло да се прѣдвиди такъвъ данѣкъ — 3% върху незастроенитѣ мѣста. Ами че то значи просто да експроприраме тѣзи мѣста отъ собственицитѣ имъ!

С. Дойчиновъ: То е сѣ по хлъзгавия пѣтъ, противъ който се вика отъ насъ.

Д. Яблански: Тукъ еднакво ще бѣдатъ ошестени бѣднитѣ и богатитѣ. Даже повече бѣднитѣ, които не сѣ имали материална възможностъ да ги застроятъ, когато по-богатитѣ сѣ ги застроили.

С. Дойчиновъ: Това е една демагогия необмислена.

Д. Яблански: Въпросътъ е тамъ. Не тази година, но ще се минатъ 5, може би и 10 години. Додѣто хората ще могатъ да строятъ, додѣто ще намѣрятъ смѣтка да строятъ. И азъ се питамъ: какво направихме ние да окуражимъ, да насърчимъ постройкитѣ? Ами че ние правимъ всичко да ги отчайваме. Моля ви се, какво направи законътъ за наемитѣ? Той спрѣ доходитѣ на наемодавцитѣ, такива каквито бѣха въ 1914 и 1915 г. Ами че вие знаете ли, че 2% отъ сградитѣ въ София, а сѣщо и въ другитѣ градове, сѣ ипотекирани? Хората едва могатъ да плащатъ лихвитѣ и погашенията — сега не ги плащатъ вслѣдствие на мораториума, — и едва могатъ да живѣятъ отъ доходитѣ, които получаватъ отъ сградитѣ. Щомъ се вдигне мораториумътъ, вие ще видите въ „Държавенъ вестникъ“ обявление отъ Народната банка и другитѣ ипотечни учреждения, да продаватъ сградитѣ. И ще продаватъ, защото дѣйствително хората ще се намѣрятъ въ извънредно мѣчно положение — не е възможно, да могатъ да покриватъ задълженията си. И слѣдъ това искате да кажемъ на хората: или ще построишъ, или ще ти обложимъ мѣстото. Съ какво ще построи? Ипотека за празни мѣста, банкитѣ не даватъ кредитъ, личенъ не могатъ да намѣрятъ. При тѣзи голѣми облагания, не остава друго, освѣтъ да облагатъ мѣстото на собственика нѣколко го-

дини, съ глобитѣ, и слѣдъ това да го продадатъ на публиченъ търгъ.

С. Дойчиновъ: Ще го продадатъ на публиченъ търгъ, за да мине въ рѣцетѣ на спекуланти, както каза г. Панайотовъ. Това ще бѣде послѣдствието отъ тази работа.

Д. Яблански: Г-да! Има примѣри у Западна Европа — и би трѣбвало ние да ги усвоимъ — кѣдѣто, за да благоустроятъ градовѣтѣ си, а особено столицитѣ, освобождаватъ отъ данѣкъ постройката на здания въ продължение на 10 години. И благодарение на тази мѣрка, Виена се застрои не, ами се прѣустрои: всички стари здания, които отъ вѣкове бѣха останали по тѣснитѣ улици, се вдигнаха, развалиха се и се построиха нови модерни здания, като се разшириха и улицитѣ. Така правятъ хората; макаръ че и тамъ градскитѣ свѣти иматъ нужда отъ доходи, обаче прѣди всичко насърчаватъ застрояването, послѣ слѣдъ 10—15 години, ще почнатъ да получаватъ грамадни доходи. Това би трѣбвало да се усвои и отъ насъ, ако искаме да имаме една добъръ благоустроена, добъръ уредена столица. Както е поставена хигиенически, тя ще служи, увѣрявамъ ви, за курортъ на чуждия свѣтъ. Всички, които дохождатъ тукъ, сѣ възхитени отъ мѣсторазположението, отъ добрия и здравъ климатъ.

С. Дойчиновъ: Отъ хубавата, но недостатъчна вода.

Д. Яблански: ... отъ хубавата, но недостатъчна вода — много право — и, най-послѣ, отъ минералнитѣ бани, които много ще допринесетъ, за разбогатяване и украсяване на столицата. Столицата е огледалото на една страна. Чужденцитѣ, като дойдатъ въ София, отъ нея сѣдятъ за България. А пѣкъ и за цѣла България, София е магнитътъ: всичко по-состоятелно, всичко, което иска да има умственъ трудъ, гледа да дойде въ столицата да живѣе. Така щото, столицата има условия да се развива, и то въ голѣма размѣри. Но ще трѣбва въ туй отношение да се направи нѣщо, като се освободятъ отъ данѣкъ поне за 10 години новитѣ сгради, които ще се строятъ. По този начинъ, ние ще видимъ, че въ кѣсо време всички тѣзи празни мѣста, които вие искате сега да експроприрате отъ притежателитѣ имъ, ще бѣдатъ застроени, защото хората ще намиратъ смѣтка.

Предвижда се тоже, г-да, врѣхнинитѣ отъ данѣка върху сградитѣ да се увеличатъ 50% на 100%, сѣщо върху наема. Ами вие отнимате възможността на тѣзи хора да получатъ припадащото имъ се увеличение на наема при тая сѣжпотия, а пѣкъ ще имъ увеличите врѣхнината! На какво основание ще направите това? Ами че това е абсурдъ. Ама ще кажете, че има здания, които сѣ дадени съ скѣпъ наемъ. Тѣ сѣ много малко. Тукъ повечето здания въ София, 9/10, ако не и повече, сѣ съ старитѣ наеми. Какъ ще отидете вие да увеличите врѣхнинитѣ върху дохода отъ тѣзи сгради? Това по никой начинъ не трѣбва да се допусне.

Сега, г-да, въ заключение ще ме изслушате да ви прочета нѣкои нови данѣци и такси. Съжалявамъ, че трѣбва азъ да го направя.

А. п. Кировъ: Не е ли по-добъръ, г. Яблански, въ комисията да стане?

Д. Яблански: Моля. — Въ всѣки случай, това го правя, за да може всѣкой отъ васъ да си вземе бѣлѣжка за това, да ги посмѣли и въ комисията да видимъ кой отъ тѣхъ можемъ да прокараме, защото трѣбватъ доходи за всички наши общини, градски, както и селскитѣ — безразлично — а тѣзи, които сѣ прѣдвидени, сѣ недостатъчни. Напр., прѣдвиждамъ 1% върху основния капиталъ на основаемитѣ се банки и дружества, както и върху увеличаемитѣ капитали на съществуващитѣ такива, начиная отъ 1915 г. насамъ. Това, г-да, всѣка банка, всѣко дружество ще го даде.

С. Дойчиновъ: Върху капитала.

Д. Яблански: Върху основния капиталъ — Защо? — ще кажете. Защото повечето банки и дружества се навадиха въ София и въ градове, въобще; защо да не плащатъ тази такса на градския свѣтъ, когато иматъ всичкитѣ удобства и на животъ, и на търговия, и на комфортъ, ако щете — на всичко — това ще засегне всички ни, но ще трѣбва да правимъ жертви — нѣма другъ изходъ.

С. Дойчиновъ: Върху всички банки, които съществуватъ.

Д. Яблански: Може да го направите върху всички банки, които съществуват. Нѣмамъ нищо противъ. Но понеже отъ 1915 г. банкитѣ се засилиха много и реализираха голѣми печалби и разчитатъ и въ бъдаще на такива, тѣ сж най въ състояние да направятъ тази жертва. Обаче, ако искате да го направите и за старитѣ банки, направете го и за тѣхъ — нѣмамъ нищо противъ.

С. Дойчиновъ: И за старитѣ, и за старитѣ; тѣ иматъ повече клиенти и сж съ стабилизирано положение.

Д. Яблански: Второ, такси отъ регистриране на банкови и търговски фирми, начинае отъ 1915 г., въ размѣръ отъ 20 л. до 5 хиляди по таксуване отъ респективнитѣ търговски камари. Нови фирми масово се регистрируватъ, г-да, — трѣбва да платятъ данѣка, защото и тѣ сж се появили пакъ прѣзъ врѣме на войната.

С. Дойчиновъ: Защо не и за старитѣ фирми?

Д. Яблански: Нѣмамъ нищо противъ и за тѣхъ. — Трето, проценти отъ доходитѣ на театритѣ и кинематографитѣ, споредъ цѣната на мѣстата. Ама ще кажете: има вече такси. Тѣ сж толкова слаби, щото, увѣрявамъ ви, ето, имамъ ги прѣдъ себе си — не заслужаватъ да ги чета. Напр., единъ кинематографъ плаща 15 л. на день, а взема може би 2 хиляди лева. Тѣзи такси трѣбва да ги наложимъ. На театритѣ — сжщо, напр. 10%. И не е много. Единъ театъръ, моля ви се, който дава една ложа за 40, 50, 60 л. и мѣста — по 20, 30, 40 л., какъ нѣма да даде на 40 л. 10% — 4 л. и на 20 л. 10% — 2 л.?

А. п. Кировъ: Прието, прието.

Д. Яблански: Зависи отъ васъ комисията какъвъ размѣръ ще поставите. Така сжщо и другитѣ вариетета, оперетки и пр. и пр. — всичко това трѣбва да се изреди и всички тѣзи да се облажатъ да плащатъ върху дохода, който дневно получаватъ. Ние виждаме, че театритѣ сж прѣпълнени, билетъ не може да се намѣри, кинематографитѣ — сжщо така, доходитѣ имъ сж грамадни — нека плащатъ.

А. п. Кировъ: Безработнитѣ сѣ тамъ намиратъ удоволствие. Нѣматъ работа — какво да правятъ!

Д. Яблански: Четвърто, такси отъ нановоустановяващитѣ се инностранни банкови, търговски и комисионерски фирми, въ размѣръ отъ 50 до 10.000 л., опредѣленъ отъ респективнитѣ търговски камари. Сега, г-да, слѣдъ войната вие ще видите, че ще нахлуятъ доста фирми отъ лѣво и отъ дѣсно; нека търговската камара прѣцени и всѣка една такава фирма, която се отвори въ градъ или село, да си плати данѣка. Тѣзи такси сж повече отъ справедливи.

Пето, такси за прѣминаването или прѣселването отъ село въ градъ и отъ градъ въ градъ. Нищо нѣмамъ противъ този наливъ въ градоветѣ, но тѣзи градове трѣбва да се издържатъ. Тѣзи, които искатъ да дойдатъ въ градоветѣ да прѣкаратъ по-охолень, по-приятень, по-комфортень животъ, трѣбва да плащатъ.

А. п. Кировъ: Значи, въ градоветѣ е по-хубаво?

Д. Яблански: Досега какъ бѣше? Съгласно чл. 9 отъ закона за градскитѣ общини, като подаде нѣкой едно заявление, даже безъ марка, записватъ го въ града. Това не трѣбва да става. Искатъ ли да дойде да живѣе въ София, или въ Плѣвень, или къдѣто и да било въ градоветѣ — да си плати. Ако щете да го направимъ и за прѣмѣстването отъ село въ село, но обязательно това трѣбва да се направи за градоветѣ въ особености. Увѣрявамъ ви, че утрѣ, когато ще се вдигне за прѣщението, София ще бѣде прѣпълнена, защото доста състоятелни хора се вече навѣдиха, които ще искатъ да прѣкаратъ живота си въ по-голѣмитѣ градове. И въ случая нека всѣки единъ си плати припадащата се такса, а тогава да дойде да живѣе въ желания градъ. Защото това, което той ще намѣри въ града, то е правено за смѣтка на гражданитѣ, които сж изживявали досега.

А. п. Кировъ: По-хубаво ще бѣде да си плати таксата въ самата община отъ къдѣто е, и тогава да отиде да живѣе въ града.

Д. Яблански: Шесто, такси на легло въ хотелитѣ. Ама, казватъ, плащатъ пациенти. Патентитѣ, които се плащатъ, сж нищожни, г-да. Ние виждаме, че хотелитѣ сж прѣпълнени; първокласни, второкласни, третокласни хотели —

всички сж прѣпълнени; цѣни — баснословни. Всѣки да си плати таксата на легло. Въ хотелъ „България“ вие не можете да намѣрите стая по-долу отъ 20 л.; защо да не плати такса 2 л.? А нѣкой си тамъ хотелъ „Стара-планина“ — ще плаща 30 ст. Значи, таксата ще бѣде отъ 2 л. до 30 ст. Който посѣщава града, прави го или по търговия, или за удоволствие, или най-послѣ за работа; нека да не стои много; по-малко да стои — по-малко ще плати. Но нека има една такава такса, която е много справедлива. И това го има и въ другитѣ мѣста. Недѣйте мисли, че тѣзи работи, които цитирамъ тукъ, сж нови; тѣхъ ги има въ чуждитѣ страни. Хората сж ги въвели отдавна, и въ особености сега, слѣдъ войната, когато иматъ нужда отъ извънредни приходи.

Седмо, такси отъ ресторантитѣ и кафенетата, дѣто свирятъ музики. Има наистина такса за музика, но тя е толкова нищожна, че не заслужава внимание. Има такива кафенета и ресторанти, въ които всѣки день свири музика и съ това се увеличаватъ цѣнитѣ на питиетата и хранитѣ. Добрѣ е да отдѣлятъ малко отъ печалбитѣ и за общината.

К. Сидеровъ: Комарджийскитѣ особено.

Д. Яблански: И комарджийскитѣ — всички безъ разлика. Всички тѣзи такси ще минатъ незабѣлъзано.

Нѣкой отъ земледѣлската група: Това за градскитѣ общини; а за селскитѣ нѣма ли да кажете?

Д. Яблански: Ще видимъ какво може да се направи за селскитѣ общини. Азъ казахъ за градскитѣ общини, понеже въ случая тѣхъ повече засѣгаме. На селскитѣ общини имъ се дава поземелень данѣкъ, дава имъ се извѣстенъ процентъ отъ тютюнитѣ. Може нѣкой отъ васъ да прѣдложи нѣкои други такси, които ще се приематъ.

Нѣкой отъ земледѣлската група: Общинскиятъ налогъ. Вѣрвамъ, че г. министърътъ ще измѣни този общински налогъ

Д. Яблански: Тѣзи сж, г-да, накратко бѣлѣжкитѣ, които имахъ да направя по този законопроектъ. Азъ ви моля да го приемемъ по принципъ, да го пратимъ въ комисията, дѣто съ благосклонното съдѣйствие както наше, сжщо и на г. министра да можемъ да узаконимъ тѣзи работи, за да можемъ дѣйствително да стабилизираме финансовото положение на нашитѣ общини. Не направимъ ли туй нѣщо, не въведемъ ли тия такси, макаръ на нѣкои да се видятъ малко тежички — въ всѣки случай врѣменно ги налагаме — ние нѣма да имаме стабилно положение на общинитѣ; ще стане нужда идущата година пакъ наново да измѣнимъ закона или пъкъ да се чакатъ онѣзи модерни данѣци, които г. министърътъ на финанситѣ кой знае кога ще ги приготви, узакони. И какво общо могатъ да иматъ тѣ съ общинитѣ? Общината трѣбва да има своитѣ специални данѣци. Държавата ще има такива нужди, щото не ще да може да отдѣли нищо за общинитѣ. Затова трѣбва общинскитѣ и окръжни съвѣти да намѣрятъ сами собствени доходни източници. Тѣзи източници сж отъ този видъ такси, които азъ имахъ честта да ви прѣпорѣчамъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Христо Янковъ.

Х. Янковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Законътъ за селскитѣ общини, законътъ за градскитѣ общини, току рѣчи и законътъ за окръжнитѣ съвѣти сж съществуватъ у насъ още отъ началото на нашето политическо освобождение — отъ 1884 или 1885 г. Тия закони, които сж създадени отъ тогава, сж прѣтърпѣли малко съществени измѣнения. Какво бѣше положението на общинитѣ въ 1884 и 1885 г. при създаването на тѣзи закони? Мисля, че всѣки отъ васъ е съвърменикъ и знае колко проста бѣше работата и изключително съ какво се занимаваха и какви бѣха интереситѣ въ това врѣме на общинитѣ. Общинскитѣ съвѣти имаха единъ кметъ, единъ помощникъ, единъ касиеръ, единъ секретаръ и единъ или двама писари или единъ или двама разсилни. Всички тѣ бѣха достатѣчни, за да изпълнятъ цѣлата служба и всичкитѣ функции; които налагаха законитѣ за градскитѣ и селски общини и законътъ за окръжнитѣ съвѣти. Но съ течение на врѣмето, въ разстояние на 30-35 години, работата на всички тия учрѣждения се усложни: създадохъ се законоположения, които натовариха тия общини съ нова и много прѣтрупана държавна работа отъ разнитѣ министерства. И днесъ има толкова прѣтрупана работа въ тия общини, щото е невъзможно да работятъ и да се навакса

съ приходите на общините само за персонала на тези общини. Но тогава, когато се създадоха тези законоположения, за да се улесни държавата и за да се изпълнят функциите на държавата от общините, нито в едно време не се направи един паралел, не се направи едно измънение в законите за градските общини, за да се види, че има нужда едновременно с натрупването общините с нови работи, да им се дадѣха и материялни средства. Въ това отношение законите си останаха така, както си бѣха създадени, с онѣзи приходи, безъ никакви измънения. И затова днесъ, при такова едно източение на материялните средства, безъ увеличение на приходите, при събитията, при които живѣемъ отъ 6 години, дѣто общините се натрупаха съ голѣми разходи, необходимо е безъ друго — диктува го днешното ново време, диктуватъ го нуждите на населението — що то финансовите средства на общините безъ друго да бждатъ увеличени. Но финансовите средства трѣбва да бждатъ увеличени не само за да се посрещнатъ днешните нужди, но и за работи, които не сѣ извършени или прѣкратени по нѣмане средства прѣзъ цѣли 40 години и които се налагатъ да бждатъ извършени: извѣстни общински постройки, водоснабдяване, канализация, общински домове, благоустройство и т. н. Всички тия работи сѣ закъснѣли и трѣбва да се намѣрятъ доходи, за да бждатъ безъ друго посрещнати. А това не ще стане другояче, освѣнъ съ средствата, прѣдвидени и узаконени в законите за градските и селски общини и закона за окръжните съвети. Като ви казвамъ че има прѣтръпана работа, ще ви приведа само нѣколко примѣри. Напр., по-рано в общините имало ли е изборни списъци? Всички, които се търсятъ по наборите, по военната частъ отъ военните окръжия да се изискватъ отъ общините? Това го нѣмаше по-рано. Вземете по Министерството на земледѣлието, вземете по Министерството на финансите, по онова на просвѣтата, вземете което щете министерство и вие ще видите, че всички работи, отъ първия каналъ до послѣдния, ще минатъ прѣзъ общините. Но мисля, че въ този случай, когато се създаваха законите и се задължаваха общините съ работи отъ държавенъ характеръ, най-малкото, което е било потрѣбно, е да се прѣдвидѣха и извѣстни помощи на общините отъ държавата, за да могатъ постепенно да посрещатъ разностите по тези работи и да не изпадатъ напослѣдъкъ съ тези много голѣми разходи въ едно почти безизходно положение, въ каквото сѣ всички общини, съ малки изключения на такива, които сѣ правили икономия и сѣ смѣтали, че утрѣ трѣбва да съществуватъ, за да не се забатачатъ окончателно, та послѣ да не могатъ да намѣрятъ никакъвъ изходъ. Но когато говоря за всички тези нужди, наложени на общините отъ закона за окръжните съвети и отъ законите за селските и градски общини, азъ не искамъ да прѣнебрѣгна въ този случай да кажа, че 40 години нищо не е направено за по-голѣмата самостоятелностъ и по-голѣмата автономия на тези общини; наопаки, сѣ задълженията, които се правятъ спрѣмо общините съ работи отъ държавенъ характеръ, тѣ ставаха повече зависими отъ държавата, която всѣкому прѣдлага каквото иска и всѣкому е господарь. Тѣ излиза работата. Всички тези работи, споредъ мене, въ бждаше, не трѣбва да се търпятъ. Въ закона трѣбва да станатъ извѣстни измънения въ смисълъ, че общините трѣбва да стѣпятъ на самостоятелна нога; всички тези работи трѣбва да се очистятъ сѣдно прѣобразование. Ще се създаде ли нѣкакво бюро при общините, или друго такова отъ държавата, което да нареди всички тези работи на общините да се събератъ на едно мѣсто и общините да останатъ самостоятелни и отърсени отъ много работи, за които самата държава трѣбва да се грижи, е все едно. Както виждате, при всички назрѣли нужди и при това положение, при което днесъ се намиратъ общините, нищо сериозно не е направено споредъ мене, макаръ че това се е налагало. Врѣмето, въ което живѣемъ, не може да бжде извинително за чиновниците и инициаторите на такива измънения, за дѣто нѣматъ прѣдъ себе си прѣдъ видъ, когато внасятъ такъвъ законопроектъ, да направятъ едни по-голѣми и по-сериозни измънения и реформи въ автономно, въ финансово и въ административно отношение, които измънения се диктуватъ отъ доброто уреждане на общините въ всѣко отношение.

Тѣзи сѣ моите бѣгли думи по положението на общините, откакъ сѣ създадени законите, на които се внасятъ днесъ измънения и които не сѣ достатъчни да посрещнатъ нащъщитѣ днешни и бждащи нужди. Азъ ще се спра слѣдъ този бѣгълъ погледъ върху самия законопроектъ, ще бжда кратъкъ и ще кажа нѣколко думи.

Законътъ за окръжните съвети е прѣтрѣпѣл едно извѣстно измънение по отношение на административната

и автономна наредби. По финансовата частъ могатъ да станатъ малки измънения, защото малки ще сѣ разходите на окръжните съвети, когато по-голѣмитѣ нужди ще се поематъ отъ селските и градски общини. Окръжните съвети иматъ нужда да се грижатъ за благосъстоянието на окръга. Но когато ние сме наредили градските и селските общини сами да се нареждатъ, когато ще иматъ средства, второстепенните работи оставатъ на окръжните съвети, тѣхната задача е улеснена и средствата за нея могатъ да бждатъ по-малки, по-скромни. Това по отношение закона за окръжните съвети.

По отношение закона за градските общини внася се едно измънение на чл. 35 — за тричленните комисии. Този въпросъ не слѣдва да се нареди тѣй, както сѣ внесени измъненията въ законопроекта, защото тричленните комисии абсолютно никога не могатъ да иматъ тези права, които иматъ общинските съвети, избрани по пропорционалната система и които сѣ изразъ на волята на населението на всѣки градъ или село. Макаръ че се говори на друго мѣсто за селските общини, азъ, като говоря за градските, говоря едновременно и за селските. Така че това по никакъвъ начинъ не може да се приеме, защото ние ще уврѣдимъ на общинските интереси и можемъ да ги изложимъ на голѣма опасностъ. Вие знаете, че по закона за градските общини и по закона за селските общини, общинскиятъ съветъ разполага съ права, по които едни постановления се въвеждатъ въ изпълнение веднага слѣдъ приемането имъ отъ съвета, други — слѣдъ утвърдението имъ отъ окръжния управителъ, а трети слѣдъ утвърдението имъ отъ министра и четвърти влизатъ въ сила само когато се утвърдятъ съ указъ. Така че въ врѣмето, въ което живѣемъ, понеже има тричленни комисии, бѣше възможно да стане едно измънение, което се налага отъ нуждите, но тукъ се казва така общо, че може да се подразбере, какво тричленните комисии могатъ да иматъ всички права, които иматъ и общинските съвети. Но по отношение на това, азъ имамъ друго мнѣние, понеже слѣдъ създаване на закона за пропорционалната изборна система въ общинските съвети въ всѣки градъ и село влизатъ прѣдставители на всички партийни течения. И затова чл. 35 трѣбва да се измѣни въ смисълъ да се отнеме правото на централната властъ да туря свои органи, като слѣдъ разтурянето на съвета, когато могатъ да се явятъ случаи да станатъ нѣкои прѣстѣпления или злоупотрѣбления, когато може да се яви нужда отъ едно врѣменно управление до произвеждане на избора, да останатъ пакъ прѣдставители на партийните течения. Но това трѣбваше да се прокара още при създаването на закона за пропорционалната изборна система; тричленните комисии трѣбваше да се изхвърлятъ, а за врѣменно управление на общините да се оставѣше пакъ да има единъ врѣмененъ общински съветъ, въ който да влиза по единъ членъ прѣдставителъ отъ всѣка политическа група и тѣ да могатъ въ разстояние на 1-2-3 мѣсеца да управляватъ, да иматъ ангажментъ прѣдъ населението, да не бждатъ подчинени на никого, да бждатъ самостоятелни и да държатъ смѣтка за живота на населението, което управляватъ, и за своите дѣла. Тѣ ще бждатъ тогава по-добросъвестни и гаранцията да не ставатъ голѣми опущения, грѣшки, злоупотрѣбления ще бжде много по-голѣма. Споредъ мене, при днешното положение на тричленните комисии, които съществуватъ, единствениятъ изходъ е този: като се приеме законопроектътъ, докато станатъ избори — защото за единъ-два мѣсеца избори не могатъ да станатъ, това положение може да продължи 4-5-6 мѣсеца — за да може общините да функциониратъ съ едни по-широки права, въ тия врѣмни съвети да влѣзе по единъ членъ прѣдставителъ отъ всѣка политическа партия. Тогава ще имаме гаранцията, че тези съвети прѣдставляватъ цѣлото население отъ града или селото; така самостоятелността на общините може да се запази и гаранцията, да не ставатъ опущения, грѣшки и злоупотрѣбления ще бжде по-голѣма.

Като говоря това и като говоря за правата на общинските съвети, азъ искамъ да се спра върху правата на тричленните комисии: Въ проекта е казано: „по неотложни въпроси тричленните комисии изпълняватъ функциите на общински съвети“. Неотложень може да бжде всѣки единъ въпросъ. Слѣдователно, всички права, които има единъ общински съветъ, ще ги добиятъ и тричленните комисии, а ние не трѣбва да допуснемъ това по никакъвъ начинъ, защото нѣма да направимъ по-фатална грѣшка отъ тази. Даже и да се приеме това, което азъ прѣдлагамъ, пакъ всички права не могатъ да се дадатъ на врѣменните съвети, напр., да отчуждаватъ движими или недвижими имоти, да сключватъ заеми и да разполагатъ съ тѣхъ, да разполагатъ съ имотите на общината, да ги даватъ на търгъ за повече отъ една година. Тукъ въ законопроекта

е казано, че имат право да ги дават под наем за 2—3 години. Тъ не трябва да ги дават за повече от една година, защото, съвътът, като е временен, гледа да направи търг, за да уреди нѣкоя комшийска работа и да увърди интереситѣ на общината. Всички тѣзи работи трябва да се формулират конкретно, поединично, да се каже, какви права могат да се дадат на такива временни състави и разрешението на кои въпроси трябва да остане за послѣ, слѣд като се избере общински съвѣтъ. Само когато единъ общински съвѣтъ бѣде редовно избранъ, тогава той може да има всички права да разполага съ финансовитѣ срѣдства на общината, да разрешава най-сериознитѣ и най-важни въпроси и само тогава можемъ да имаме гаранцията, че изхарченитѣ срѣдства нѣма да бѣдат нито злоупотребени, нито отишли на вѣтъра. Това е относително правата. Азъ мисля, че това е единъ много сериозенъ въпросъ и г. министърътъ ще бѣде напълно съгласенъ съ мене, че тѣзи работи не могат да ставатъ така, че най-малко чл. 60, който засѣга заемитѣ, недвижимитѣ имоти и пр., както и чл. 54, 55 и 56 отъ закона за градскитѣ общини и съответнитѣ членове отъ закона за селскитѣ общини нѣма да се прилагатъ отъ временни състави, било тричленни комисии или, ако се прилагатъ, то отъ комисии, състоящи се отъ хора отъ всичкитѣ течения.

Другитѣ увеличения, които се прѣдвиждатъ, се налагатъ споредъ финансовото положение на общинитѣ, но за тази цѣль, азъ мисля, въ този случай, ще трябва да се засилатъ доходитѣ въ общинитѣ. Има изработенъ единъ правилникъ за кантарината и за кринината, обаче споредъ този правилникъ, като-че-ли тѣзи градски и селски доходи не сѣ задължителни. Споредъ мене плащането на тѣзи данѣци, отъ 50 кгр. нагорѣ, трябва да стане задължително; да се дадатъ на прѣдприемачъ и всѣки да си плати. Кждѣ ще се продава на пазаръ, панаиръ и пр., щомъ се внася, трябва да се плати. По такъвъ начинъ доходитѣ ще се увеличатъ, спорове нѣма да има, нито пъкъ ще има случай да се избѣгва отъ всѣкакво облагане. Има пунктове, въ които не е прѣдвидено увеличение, напр., налогътъ отъ продажната стойностъ на недвижимите имоти намѣсто 2% може да се тури 4%. Има прѣдвидени доходи отъ тютюна. Това, което е прѣдвидено отъ тютюна, е умѣстно както за тютюноотгровитѣ, така и за тютюнопроизводителитѣ. Тѣ могатъ да платятъ и трябва да платятъ, за да улеснятъ общината, защото въ тази община тѣ иматъ и доста изгоди. Мнѣнието на г. Яблански може да бѣде приемливо само, когато данѣктъ е държавенъ. Когато данѣктъ е държавенъ, тогава можете да го разпрѣдѣляте на общини, но единъ общински налогъ, на който има право само една община, да вземешъ да го разнасяшъ на други общини, това нито е справедливо, нито е право.

Прѣдвиденитѣ 3% по закона за благоустройството отъ признитѣ мѣста е сума, която, споредъ мене, въ сегашнитѣ врѣмена трябва да остане на благоусмотрението на общинскитѣ съвѣти, като за тази цѣль се тури една бѣлѣжка; ако тѣ намѣрятъ, че могатъ да се наложатъ тѣзи 3%, да ги наложатъ, ако не, да остане старото положение, защото това ще засегне не притежателитѣ на голѣмитѣ мѣста, но ще засегне хора еснафи и други, които не могатъ да застроятъ мѣстата си, както е казано въ закона за благоустройството. Сега, както мѣстата сѣ скѣпи, ако бѣдатъ обложени, ще трябва да се плащатъ доста голѣми данѣци, напр., ако мѣстото струва 10.000, човѣкъ ще трябва да плати 3-4 хиляди лева и слѣдъ 4-5 години ще отиде мѣстото му. Това е сериозенъ въпросъ. Другъ е въпросътъ, ако човѣкъ е състоятеленъ, има възможностъ да строи и не застроява мѣстото си; но ако мѣстото е празно и не дава никаква полза, никакви доходи, защо ще му налагаме данѣкъ. На имотъ, отъ който нѣмашъ никакъвъ доходъ, да му плащашъ данѣкъ и за общината, ще бѣде много тежко още повече, че на такива мѣста се плаща достатъчно данѣкъ върху сградитѣ. По-добъръ е да се увеличи общинскитѣ налогъ — върхнината върху тѣзи данѣци, отколкото да туряшъ самостоятеленъ данѣкъ по закона за общинитѣ.

Другъ единъ въпросъ, който е важенъ споредъ мене — и тукъ е случаятъ, когато може да стане това измѣнение — въ чл. 90 да се притури пунктъ 4: (Чете) „Налози за права водопроводи, канализация, електрическо освѣтление, общински здания и други подобни съ референдумъ, съгласно закона за допитване до народа“. Защото, ако има узрѣлъ въпросъ, отъ разрешението на който зависи много благосъстоянието и хигиената въ градоветѣ и селата, то е водоснабдяването, водопроводитѣ, канализацията. Ако нѣмашъ тия условия, каквито мѣрки и да вземешъ, е невъзможно да запазишъ чистотата въ градоветѣ и селата. Ето защо, когато е узрѣла мисълта въ една об-

щина, селска или градска, когато тя съзнае, че това е необходимо, тя трябва да го направи сама свободно, автономно, чрезъ едно допитване до народа, като каже: „Ние искаме това да направимъ и ще го направимъ съ свои срѣдства“. Какъ? Ще се изработи единъ правилникъ отъ общинския съвѣтъ; това не може да стане въ една година, а въ 4, 5 години; и ако единъ водопроводъ чини единъ милионъ лева, ще се разхвърли по 200.000 л. годишно, или както общинскитѣ съвѣти намѣри чрезъ референдумъ за най-добъръ. Най-лесно ще имаме тогава всички необходими нужди и срѣдства за общественото благосъстояние. Тѣзи въпроси сѣ най-важитѣ и азъ мисля, че този е начинътъ, по който тѣ могатъ да се разрешатъ най-добъръ: всѣка община, която има срѣдства да бѣде свободна да си ги направи, безъ да чака да се склучи заемъ, безъ да чака други формалности, населението да бѣде свободно — да му се даде тази свобода — щомъ има срѣдства и вижда, че нѣщо му е необходимо, веднага да си го направи.

Тѣзи сѣ по-важитѣ, споредъ мене, изложения, които имахъ да направя по законопроекта за измѣнение закона за окръжнитѣ съвѣти и закона за градскитѣ и селскитѣ общини. Ще трябва да се направятъ всичкитѣ по-важни измѣнения въ всѣко отношение, било финансово, било административно и автономно, които засѣгатъ тричленнитѣ комисии най-вече. И това, което изложихъ подробно по тѣзи работи, да се приеме по принципъ, и когато законопроектътъ отиде въ комисията, тамъ да се прѣдвидятъ много работи, които да отговарятъ напълно на днешнитѣ нужди на населението въ градоветѣ, селата и окръжитѣ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Димитъръ Джанкардашлийски.

Д. Джанкардашлийски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Виждамъ, че врѣмето е напреднало и вамъ търпѣнието е изчерпано да слушате повече и затуй азъ ще пристѣпя направо къмъ разглеждането на внесенния законопроектъ. Този законопроектъ прѣслѣдва три главни цѣли: първо, да се дадатъ права на тричленнитѣ комисии въ функциитѣ имъ като общински съвѣти, второ — което и азъ ще трябва да призная, че е належащо — да се даде възможностъ, щото да се увеличатъ заплатитѣ на служащитѣ въ градскитѣ и селскитѣ общини, а така сѣщо и въ окръжнитѣ съвѣти, и трето, да се намѣрятъ ресурси, отъ кждѣ да могатъ да се изплащатъ тѣзи по-голѣми заплати и увеличения. По законопроекта за измѣнение на закона за окръжнитѣ съвѣти, азъ виждамъ само едно оформяване на състоялата се сесия отъ миналата година на окръжнитѣ съвѣти по отношение на увеличение на дневнитѣ, а така сѣщо и на пѣтнитѣ имъ. По-нататѣкъ нищо съществено нѣма въ този законопроектъ, освѣнъ едно малко увеличение на върхнинитѣ, а именно чл. 48 пунктъ б отъ 10% на 15%. Разумѣва се, приходи съвѣтъмъ недостатъчни за сегашнитѣ врѣмена и сегашнитѣ нужди на окръжнитѣ съвѣти. Азъ, па може би и всички вие очаквахме по-широко, по-съществено измѣнение въ туй направление, обаче г. министърътъ одѣлъ не ни даде обѣщание, че ще мисли да направи такова нѣщо въ тая областъ; дано той вземе актъ отъ думитѣ на всички прѣждеговоривши, както и отъ моитѣ, че е нужно да се направи нѣщо въ тая областъ. Толкова по законопроекта за измѣнение закона за окръжнитѣ съвѣти.

Идвамъ на законопроекта за измѣнение закона за градскитѣ общини. На първо мѣсто тукъ бие на очи — дано азъ се лъжа, дано съмъ лошъ тълкувателъ, дано това не е намѣрението на г. министра на вътрѣшнитѣ работи — алинея втора отъ чл. 35, дѣто се прибавятъ слѣднитѣ думи: (Чете) „Когато поради мобилизация, война или други посочени въ чл. 33 отъ избирателния законъ причини, изборътъ не може да се произведе въ прѣдвидения по-горѣ срокъ, по неотложнитѣ въпроси 3-членната комисия изпълнява функциитѣ и на общински съвѣтъ“. Не зная дали само това е интимната мисълъ на г. министра или има и нѣкоя друга мисълъ, скрита, разбира се, задъ законопроекта; дали не ще иска той да продължи живота на 3-членнитѣ комисии въ градскитѣ и селскитѣ общини, дали не ще иска да отсрочи и вотирания отъ насъ по-рано законъ за врѣмето, когато трябва да станатъ изборитѣ за селскитѣ и градскитѣ общини. Ако г. министърътъ нѣма това намѣрение, безспорно, съ това прѣдлагано отъ него измѣнение бѣдата не е толкова голѣма. Но азъ се надѣя, че нито единъ отъ васъ, г. г. народни прѣдставители, не ще се съгласи да позволимъ едно подобно измѣнение, като лишимъ българскитѣ граждани отъ единствената имъ гаранция, а именно автономията на общинитѣ имъ, голѣмитѣ имъ въпроси, които ги занимаватъ, да бѣдатъ въ рѣцетѣ

на тяхни изборни хора, на хора въобще, ползуващи се с доверието на цялото гражданство, толкова повече при хубавата ни сегашна избирателна система, пропорционалната, при която се застъпват всичките партии. Въз туй отношение аз съмтам — и трябва да се съгласи г. министърът с нас — както много добър мотивира мисълта си г. Бозвелиевъ, че не бива да посъбгаме на туй осветено вече право на българските граждани, като облъчемъ въ такава голъма власт 3-членните комисии да могат да изпълняват функциите и на общинския съветъ.

Нъкой отъ прѣдставителѣ: Които тричленни комисии не се ползуватъ с доверието на обществото.

Д. Джанкардашлийски: Толкова и по тоя въпросъ.

Идвамъ на втория въпросъ, съ който ни занимава г. министърътъ съ своя законопроектъ, именно даване ресурси на общините, градски и селски. По въпроса, какви трябва да бъдатъ заплатите на градските кметове, на техните чиновници и на секретарь-бирниците, а така също и на селските кметове, на техните секретарь-бирници и на прѣдвидените при тяхъ писари, азъ не ще говоря, защото съмъ убеденъ, че тази нужда съществува сега, пакъ може-би и занаярѣдъ ще съществува, защото никогато нѣма да се върнемъ къмъ по-евтиния животъ, който имаме до прѣди войната. Спирамъ се на приходите.

Г. г. народни прѣдставители! Като идвамъ на приходите, азъ трябва да забѣлжа, че днесъ управляющите страната партии говорятъ, че България се обновява. А щомъ това е така, за да се убедимъ всички ние, че дѣйствително България отива къмъ обновление, азъ мисля, че една такава финансова система, както въ държавните финанси, така и въ общинските, е отживѣла времето си — вървамъ, че въ това отношение съ мене ще бъдатъ твърди съгласни лѣвитѣ течения, особено другарите най-отлѣво.

Нъкой отъ прѣдставителѣ: Съюзниците на либералите.

Д. Джанкардашлийски: Това е една система на косвенъ данѣкъ и при това, както много справедливо забѣлжа г. Янбаски, тия увеличения, които се правятъ, не могатъ да засегнатъ и не ще могатъ да дадатъ нищо на много градски и селски общини въ страната — защото не навсякъждѣ има тѣзи производства, които тукъ се прѣдлагатъ за облагане — за да могатъ да посрещнатъ своите голѣми нужди. Та, казвамъ, това ще бѣде единъ кърпежъ само, но не и задоволяване на нуждите. Азъ мисля, че не би било злѣ за обновяването на България днесъ, рѣководено отъ управляющите шесть блокови партии, да се даде на държавата една друга финансова система, такава, за каквато много намъ се е говорило тукъ, такава, каквато вървамъ, че на сърдце всички желаятъ, обаче никой не се е запряналъ досега да излѣзне да я приложи. Това е системата на прогресивно-подоходното облагане. Щомъ веднѣжъ въведемъ прогресивно-подоходния данѣкъ въ държавата, само по себе си ще дойде да се даде той на общините.

Нъкой отъ групите на блока: Вашата партия го не ще.

Д. Джанкардашлийски: Не е вѣрно, че не го ще. Вие тогава не сте чели нейния уставъ; въ нейния уставъ съществува тая програмна точка.

Сжщиятъ отъ групите на блока: Завчера г. Иванъ Поповъ каза, че не е за тая система.

Д. Джанкардашлийски: Въ устава на нашата партия съществува тая програмна точка и заради туй азъ, като ораторъ, излизамъ да я кажа тукъ. Тя и въ вашия уставъ съществува, обаче не забѣлжахъ вашия ораторъ да помене нѣщо за нея. Изглежда, че вие, когато сте въ опозиция, искате това, а сега, когато сте се нагърбили съ управлението, ви се вижда малко трудна работата и днесъ не го поменавате, не иде на смѣтка, види се.

Министъръ Н. Мушановъ: Ще дойде време и за нея.

Д. Джанкардашлийски: Дай, Боже, дано бѣда чутъ и азъ, па и българскиятъ народъ, който желае това.

Единъ отъ приходите, които г. министърътъ иска да даде на българските общинари, това е до 20 ст. на всѣки килограмъ на листи тютюнъ, произведенъ въ района на общината. Г. г. народни прѣдставители! Вие знаете колко центъра има въ България тютюнопроизводителни и колко само общини ще могатъ да покриватъ своите разходи отъ

това перо. Тѣ ще бѣдатъ много малко. Много малко ще бѣдатъ и градовете, въ които ще има и складове и които ще могатъ що-годѣ да се поскърпятъ отъ тѣзи приходи, които имъ се прѣдвиждатъ тукъ. Азъ съмтамъ, че би трябвало г. министърътъ, когато ще ни занимава съ единъ такъвъ въпросъ, да се позамисли за повече такива ресурси, за да могатъ да се задоволятъ нуждите на голѣма частъ не, а на всички общини въ страната, защото много отъ общините ще останатъ сега да се ползуватъ само отъ увеличение на върхнините върху сградите, нищо повече не ще получатъ; и такива общини има много. На туй облагане на тютюна азъ не зная дали нъкой е обърналъ нужното внимание. Тая бѣлѣжка правя особено на господата отъ земледѣлската група, защото не зная дали съ това облагане не ще се порооди едно скарване между самото земледѣлско население, защото тѣзи приходи на общините ще даватъ само тютюнопроизводителите ...

Нъкой отъ прѣдставителѣ: Тѣ само ще взематъ парите и ще плащатъ данѣка.

Д. Джанкардашлийски: ... а другите производители не ще плащатъ. Дали не ще погледне тая частъ отъ населението, тютюнопроизводителите, нѣкакъ си вражески къмъ насъ тукъ, въ Парламента, па и къмъ отлѣвните партии, а най-много къмъ оная партия, която мисли, че прѣдставлява само земледѣлците?

Сжщиятъ прѣдставителъ: Нѣма да се сърдятъ.

Д. Джанкардашлийски: Ако искаме да бѣдемъ еднакви къмъ всички граждани и селяни, изобщо къмъ всички общинари, не би било злѣ тогава г. министърътъ да каже да туримъ налогъ по една стотинка, не повече, на произведенъ килограмъ жито, за да нѣма хатѣръ на никого, за да нѣма значение срѣдната между тютюнопроизводителя и другите земледѣлци. Азъ подхвърлямъ това, понеже г. министърътъ каза, че законопроектътъ ще отиде въ комисията и тамъ ще се разгледа този въпросъ. Ако той намѣри за добъръ — азъ не приемамъ върху себе си този грѣхъ — може да направи тая работа. Има градове и села, както казахъ и одеѣ, дѣто не се произвежда отъ тѣзи именно артикули, отъ които общините да могатъ да получаватъ общински данѣкъ.

К. Торлаковъ: Нѣкои общини произвеждатъ захарно цвѣкло.

Д. Джанкардашлийски: Не е злѣ, прѣдложете да обложимъ и него, и то е единъ приходъ, въ всѣки случай подоходенъ отъ произвеждането на зърнени храни. Приходи много, сега управлявате, посочете всички. Азъ ви казахъ, че съмъ противъ тая ситема на облагане, противъ тая ситема на данъке приходи на общините. Щомъ вие намирате за добъръ — карайте. Но азъ правя монѣ бѣлѣжки за това, какво вие бихте направили, ако вървите по тая система, а ако остане въпросътъ за мене, отъ мене нѣма да видите това добро — да ви гласувамъ това или онова.

К. Торлаковъ: Ние намираме, че данѣкътъ за тютюна е даже много малъкъ.

Д. Джанкардашлийски: Г. г. народни прѣдставители! Азъ живѣя въ гр. Анхиало. Тамъ, напр., не се произвеждатъ рози, както спомена г. Бозвелиевъ — виждате, г. Бозвелиевъ живѣе въ Казанлъкъ, той знае какво се ражда въ Казанлъшко и сочи на г. министра: „Елате да обложимъ розовото масло“. Какво трябва да ви кажа азъ, който живѣя въ Анхиало? Моятъ градъ не произвежда розово масло, не произвежда и тютюнъ. Тамъ се произвежда солъ. Възражението, което вървамъ, че ми се направи, ще бѣде: „Добъръ, но то ще бѣде косвенъ данѣкъ“. Ами това, което имате тукъ, въ законопроекта, не е ли косвенъ данѣкъ? И то е косвенъ данѣкъ! И ние нѣма да искаме повече; нашата община не ще иска повече. Тя ще иска до една стотинка — може да бѣде половина, четвъртъ, една десета отъ стотинката; като турятъ тукъ условно, турете и това. Та обръщамъ се къмъ г. министра — щомъ той върви съ тая система и още повече, че ни обѣщава, че това ще бѣде врѣменна работа — дайте възможностъ и на тая община да вземе данѣкъ отъ онова, което произвежда. И ви моля, г. министре, да си вземете бѣлѣжка отъ това. Въ комисията си имате хората, имате си и тукъ болшинство, ще го прокарате, а намъ нѣма да остане нищо друго, освѣтъ да ви благодаримъ. Щомъ дойде за Анхиало, ще ви поддър-

жамъ, г. министре. Ние сме „изгорѣли“ хора и трѣбва да се подобримъ. Може би и Вие ще дойдете тамъ нѣкой пѣтъ на курортъ.

К. Торлаковъ: На рибата ще туримъ данѣкъ.

Д. Джанкардашлийски: Обръщамъ ви вниманието, г. г. народни прѣдставители, и върху „налога върху виното, което се внася въ града, до 10 ст. за всѣки литъръ, до 1 л. за всѣка бутилка и до 5 л. на всѣки 100 кгр. грозде за вино“. Една много неясна работа. Градътъ или селото произвежда собствено вино. За всичкото това грозде, което ще внесатъ граждани или селяни въ селото или града, ще платятъ налогъ на 100 кгр. 5 л., значи, 5 ст. на килограмъ. Менѣ ми се струва, че това е прѣкалено много, и, послѣ, дали нѣкоя община, която ще прилага закона, не ще вземе налогъ веднѣжъ отъ гроздето и втори пѣтъ пѣкъ отъ виното, когато гроздето стане на вино? Този въпросъ е неясенъ.

Министъръ Н. Мушановъ: По кой членъ говорите?

Д. Джанкардашлийски: По чл. 15. — Послѣ, по чл. 16: „налогъ върху ракиитъ, коняцитъ, ликьоритъ и други такива спиртни пития, които се внасятъ въ града, до 50 ст. на литъръ“.

Министъръ Н. Мушановъ: Два съответни члена ще излѣзатъ въ новия законопроектъ по Министерството на финанситъ, който ще внесе г. Даневъ. Тѣ тогава ще се дебатираатъ — по общинскитъ налози. Азъ ще ги извадя отъ този законопроектъ. Днесъ се раздаде законопроектъ за това.

Д. Джанкардашлийски: Тукъ е много неясна тая работа.

Министъръ Н. Мушановъ: Тѣ ще се отеглятъ.

Д. Джанкардашлийски: Добре. Отивамъ по-нататѣкъ — къмъ чл. 10, измѣнението на чл. 89, а именно върху буква б. „Данѣкъ отъ незастроени мѣста въ чертата на града, съ утвърдени дворишни регулации по 3% върху пазарната имъ цѣна“. И други господа народни прѣдставители обрънаха вниманието на това. И азъ апелирамъ къмъ г. министра да се откаже отъ това си намѣрение. Ако той желае да облага такива мѣста, той трѣбва да обложи само мѣстата на спекулантитъ. Одевѣ чухъ отъ неговата декларация, че и той признава, че това ще бѣде нѣщо много жестоко. Да, жестоко е. И не бива да се направи да се обложи съ такъвъ високъ налогъ оня гражданинъ, който има едва едно мѣсто. ...

С. Дойчиновъ: И който нѣма срѣдства да го застрои.

Д. Джанкардашлийски: ... и поради липса на срѣдства не може днесъ да си застрои къща и да го принудите да го продаде на спекуланти. Обложете спекулантитъ, които притежаватъ мѣста.

(Прѣдседателското мѣсто, заема подпрѣдседателътъ д-ръ И. Момчиловъ)

Отъ тѣзи нѣколко бѣлѣжки виждате, г. г. народни прѣдставители, че тукъ правителството, респективно г. министърътъ на вътрѣшнитъ работи, ограничава навсѣкѣдъ селскитъ и градски общини, като имъ казва: „Отъ тукъ до тукъ ще вземете; повече право нѣмате“. Тамъ имъ се налага като опекунъ. Обаче въ чл. 89 пѣкъ, пунктъ д, се казва: (Чете) „Въ п. 15 думата „такса“ се замѣня съ „такси“, а вмѣсто думитъ „търговски“ се вписаха думитъ „чистия на общинаритъ и върху търговския“. Това се отна-

ся до пашата на добитѣка. Тукъ вече г. министърътъ дава право на общинитъ сами да облагатъ своитъ общинари или притежатели на добитѣкъ съ толкова, колкото тѣ искатъ. И прѣдставете си сега, г. министре, какво ще излѣзе, ако вие не поправѣхте или нѣмахте намѣрение да поправите вашия законопроектъ и дадете правилно приходи навсѣкѣдъ, за всички части на царството, за всички градове и села. Вие ще намѣрите въ нѣкое балканско мѣсто едно селце, което не притежава нищо друго, освѣнъ добитѣкъ, и ще трѣбва тѣзи хора да бѣдатъ обложени може би съ 5 или 10 л. данѣкъ за пашата на своя собственъ добитѣкъ, като общинари, когато тѣ досегѣ имаха привилегията да не бѣдатъ облагани. Та виждамъ тукъ едно противорѣчие: въ едно отношение да бѣдете човѣкъ за свободата, въ друго отношение да бѣдете като опекунъ на общинитъ.

Съ тѣзи си кратки бѣлѣжки, г. г. народни прѣдставители, по законопроекта азъ свършвамъ и вървамъ, надѣя се и апелирамъ къмъ г. министра да си вземе бѣлѣжка отъ тѣхъ и въ комисията законопроектътъ да се поправи.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитъ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г-да! Азъ ви заявявамъ, че измѣнението на чл. 6, относително 3-членитъ комисии, го отеглямъ. Защото подозрѣнията, които се подхвърлиха за нѣкакви цѣли, които то имало, могатъ повече да пакостватъ, отколкото да ползуватъ. Цѣльта, собствено, на това измѣнение бѣше тази — азъ искахъ тукъ чрѣзъ Народното събрание да се утвърди по законодателенъ редъ фактическото положение, защото въ миналото 3-членнитъ комисии правѣха бюджетитъ на общинитъ. Това бѣше, г-да. Никакви други цѣли е нѣмало прѣдложението. Азъ заявявамъ — това ще се впише въ протоколитъ — че измѣнението, което правя, го отеглямъ. Така щото това нѣма да го зачекваме вече.

Д. Яблански: Ние ще измѣнимъ и други членове.

Министъръ Н. Мушановъ: Какво ще измѣните, то е другъ въпросъ.

Д. Яблански: Не, да си остане стариятъ членъ за 3-членнитъ комисии.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Слѣдъ речта на г. Джанкардашлийски, въпросътъ е изчерпанъ и трѣбва да се гласува, но нѣма кворумъ.

Нѣкой отъ либералитъ: Нѣма кворумъ.

Д. Яблански: Да отиде въ комисията.

Обаждаатъ се: Има кворумъ, нека се гласува.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Който е съгласенъ законопроектътъ за измѣнение законитъ за окръжнитъ съвѣти и за градскитъ и селски общини да се приеме на първо четене и да се изпрати въ комисията, да си вдигне рѣката. Болшинство, приема се.

Слѣдующето заседание ще бѣде въ срѣда слѣдъ обѣдъ съ сѣщия дневенъ редъ, който остава, плюсъ на първо четене прѣдложението на д-ръ Сакаровъ, Молловъ и Омарчевски за прибавяне новъ прѣходенъ членъ къмъ чл. 127 отъ закона за народното просвѣщение.

Засѣдането се вдига.

(Вдигнато въ 7 ч. 35 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателъ: Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ

Подпрѣдседателъ: Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ

Секретаръ: Н. КАЛЧЕВЪ

Началникъ на Стенографското бюро: ТР. ДИМИТРОВЪ